

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η Σκοτεινή Πλευρά του Αθλητισμού: Οπαδική βία, Σχέσεις Διαφθοράς
και Εξουσίας»*

ΤΣΑΝΙΚΙΔΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ
Α.Μ. 522792

Επιβλέπων καθηγητής: Κόρος Δημήτριος
Συν-επιβλέπων καθηγητής : Χουλιάρας Αθανάσιος

ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο τον χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δε σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων

Στους ανθρώπους μου.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κόρο Δημήτριο για τον πολύτιμο χρόνο του, τις παρατηρήσεις του και την άμεση ανταπόκριση καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο αθλητισμός αποτελεί σε μεγάλο βαθμό έναν βασικό θεσμό έκφρασης του ανθρώπινου πολιτισμού, ενώ έχει επηρεαστεί από όλες τις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές που υπέστησαν οι κοινωνίες, για να συναντήσουμε την σημερινή του μορφή, η οποία έχει άμεση σύνδεση με τις καπιταλιστικές συνθήκες λειτουργίας των κοινωνιών. Εμφανίζονται παρεκκλίνουσες συμπεριφορές όπως το ντόπινγκ, οι στημένοι αγώνες, η οπαδική βία, περιπτώσεις απάτης, κ.ά.. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο διαμόρφωσης του σύγχρονου αθλητισμού δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστο και το κομμάτι των οπαδών, οι οποίοι τον αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο. Η αύξηση των κρουσμάτων οπαδικής βίας παρατηρείται κυρίως στο άθλημα του ποδοσφαίρου. Σημαντικό ρόλο στην αλλοίωση του αθλητικού ιδεώδους έχει διαδραματίσει και η εισδοχή της διαφθοράς στους κόλπους του αθλητισμού, καταδεικνύοντας ότι ο αθλητισμός δεν μπορεί να μείνει απρόσβλητος από παραδοσιακούς τρόπους διαφθοράς. Η εγκληματολογική προσέγγιση του ζητήματος μέχρι σήμερα είναι ελάχιστη, ενώ σκοπός της είναι η ανάδειξη της αθλητικής αποκλίνουσας συμπεριφοράς και οι συνέπειές της στα κοινωνικά στρώματα. Στον αθλητισμό παρατηρείται και η συμβιωτική σχέση μεταξύ κράτους και εταιρειών με φαινόμενα κρατικό-εταιρικών εγκλημάτων πλέον να αποτελούν μία πραγματικότητα. Αυτή την πραγματικότητα την επιβεβαιώνουν και σκάνδαλα στον χώρο του αθλητισμού, όπως ήταν για τη χώρα μας το σκάνδαλο Κοριόπολις, το οποίο εκτυλίχθηκε σε ένα δικαστικό φιάσκο. Οι κυβερνητικές πολιτικές επικεντρώνονται στην αυστηροποίηση των μέτρων και των ποινών, δίχως όμως τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Για την επίλυση των φαινομένων διαφθοράς στον τομέα του αθλητισμού, το κράτος θα ήταν χρήσιμο να προβεί σε έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό όπου στόχο θα έχει τη συστηματική μελέτη των φαινομένων και την αναπροσαρμογή των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Λέξεις - Κλειδιά: Οπαδική Βία , Διαφθορά, Σκάνδαλα και Κρατικό-εταιρικό έγκλημα

Abstract

Sport is, to a large extent, a fundamental institution for the expression of human civilization. However, it has been significantly influenced by the social and economic changes that societies have undergone, leading to its current form, which is directly linked to the capitalist dynamics of modern societies. Deviant behaviors such as doping, match-fixing, fan violence and cases of fraud have emerged. In this context of modern sport, the role of the fans - who perceive it in diverse ways - , has not remained unaffected. The increase in cases of fan violence is particularly evident in football. Corruption in sport has also played a significant role in distorting the sporting ideal, demonstrating that sport is not immune to traditional forms of corruption. To date, the forensic approach to these issues has been minimal. The goal is to highlight sporting deviance and its consequences on various social strata. In sport, a symbiotic relationship between the state and companies can also be observed, with instances of state-corporate crime becoming a reality. This is confirmed by scandals such as the Koriopolis case , which in our country ended in a judicial fiasco. Government policies have focused on tightening measures and imposing penalties, but these have not produced the expected results. To address corruption in the sports sector, the state could undertake long-term strategic planning aimed at systematically studying these phenomena and adapting existing policies accordingly.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
---------------	---

Κεφάλαιο Πρώτο

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Αθλητισμός	3
1.1 Τάσεις που επηρέασαν τη μορφή του σύγχρονου αθλητισμού	4
1.2 Οι επιπτώσεις του καπιταλισμού στον αθλητισμό.....	6
1.3 Η οπαδική βία στον αθλητισμό και η σύνδεση της με τον καπιταλιστικό αθλητισμό.....	7

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

2. Διαφθορά.....	10
2.1 Η Διαφθορά στον Αθλητισμό	12
2.2 Το Ζήτημα του Ντόπινγκ και ο Ρόλος της WADA.....	14
2.3 Στημένοι Αγώνες και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος.....	15
2.4 Ο ρόλος της τεχνολογικής ανάπτυξης.....	18
2.5 Η Κριτική Εγκληματολογία του Αθλητισμού υπό τη Σκιά της Διαφθοράς.....	19
2.5.1. Το παράδειγμα του Κατάρ στη θεωρία του αθλητικού εγκλήματος.....	21

Κεφάλαιο Τρίτο

ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΟ-ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

3. Σχέσεις Εξουσίας.....	22
3.1 Διαφθορά στο Ποδόσφαιρο.....	23
3.2 Κρατικό-εταιρικό Έγκλημα και Αθλητισμός.....	25
3.2.1 Το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα.....	28
3.2.2 Η Διοικητική Οργάνωση του Ελληνικού Ποδοσφαίρου.....	30
3.2.3 Σκάνδαλο Κοριόπολις.....	31

Κεφάλαιο Τέταρτο

ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΣΤΟΝ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

4. Προτάσεις Ορθής Αντεγκληματικής Πολιτικής.....	34
4.1 Στρατηγικές Καταπολέμησης των φαινομένων Διαφθοράς και Βίας	36

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	38
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	42

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

Δ.Ε.Α.Β.	Διαρκής Επιτροπή Αντιμετώπισης της Βίας
Δ.Ο.Ε.	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Α.	Επιτροπή Επαγγελματικού Αθλητισμού
Ε.Π.Ο.	Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία
Ε.Υ.Π.	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Κ.Ε.Δ.	Κεντρική Επιτροπή Διαιτησίας
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Π.Α.Π.	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου
Π.Α.Ε.	Ποδοσφαιρικές Ανώνυμες Εταιρείες
F.I.F.A.	Federation Internationale de Football
S.O.C.T.A.	Serious and Organized Crime Threat Assessment
U.E.F.A.	Union of European Football Association
W.A.D.A.	World Anti-Doping Agency

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο αθλητισμός, μέσα από την εγκληματολογική προσέγγιση αποτελεί ένα πεδίο το οποίο έχει μελετηθεί εκτενώς σε διάφορα πλαίσια, αλλά η έμφαση στο πλαίσιο καθαρά του αθλητισμού παρουσιάζει αρκετές περίπλοκες προκλήσεις. Σε πολλές συζητήσεις για το έγκλημα και τον αθλητισμό υποστηρίζεται πως ο αθλητισμός ασκεί τη δύναμη να διαφθείρει. Οι όποιες οργανωμένες προσπάθειες γίνονται για την αντιμετώπιση της διαφθοράς στον τομέα αυτόν, έχουν υπονομευθεί από την αθλητική βιομηχανία, η οποία επιδίδεται σε μία προσπάθεια απόκρυψης των πρακτικών και της έκτασης του εγκλήματος στον αθλητισμό, ενώ πράξεις όπως η βία στα γήπεδα ενώ θα μπορούσαν να θεωρηθούν εγκληματικές, τείνουν στις περισσότερες περιπτώσεις να θεωρούνται ως φυσιολογικό κομμάτι του αθλητισμού. Οι κυβερνήσεις από την μεριά τους έρχονται αντιμέτωπες με τις «δημόσιες σχέσεις» που διατηρούν με τις αθλητικές ανώνυμες εταιρείες, και υποστηρίζουν ότι τα αδικήματα όπως για παράδειγμα το ντόπινγκ, η βία εντός και εκτός γηπέδων αντιμετωπίζονται ως ποινικά ζητήματα, τα οποία διερευνώνται από την αστυνομία. Με την αθλητική βιομηχανία να αδυνατεί να αντιμετωπίσει από μόνη της επαρκώς τα δικά της προβλήματα, έχει ως αποτέλεσμα εξωτερικοί φορείς όπως η αστυνομία να καλούνται να παρέμβουν (Engelberg & Moston, 2020). Στη χώρα μας η παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων κατά τη διάρκεια διεξαγωγής αθλητικών αγώνων στα επαγγελματικά πρωταθλήματα, είναι ιδιαίτερα έντονη τόσο εντός όσο και εκτός γηπέδων.

Στα υψηλά επαγγελματικά αθλήματα, όπου υπάρχουν υψηλές οικονομικές ανταμοιβές σε πολλές περιπτώσεις η παραβίαση των κανόνων αποτελεί ένα πιθανό πρόβλημα. Επομένως, αποτελεί καθήκον των εθνικών και διεθνών ρυθμιστικών φορέων και όποιων ασχολούνται ενεργά με θέματα αθλητισμού, όπως για παράδειγμα παίκτες, παράγοντες και διαιτητές αγώνων, να προστατεύουν την ακεραιότητα του αθλήματος που εκπροσωπούν. Στην περίπτωση του ποδοσφαίρου η εγκληματολογία εστιάζει κατά κύριο λόγο στη συμπεριφορά των φιλάθλων ως πιο σημαντικό πρόβλημα σε σύγκριση με τους διοικούντες και εκπροσώπους των ποδοσφαιρικών συλλόγων. Υπάρχει μία γενικότερη επικέντρωση στην εγκληματικότητα και την αταξία του χαμηλού επιπέδου, ενώ στο ίδιο μήκος κύματος αντιμετωπίζει το ζήτημα και η αστυνομία. Παρατηρείται μία εγκληματολογική αδιαφορία για το έγκλημα του «λευκού κολάρου» στον αθλητισμό και ειδικότερα στο ποδόσφαιρο, ακόμη και από εκείνους που ασχολούνται με εγκλήματα των ισχυρών, που ίσως να συνδέεται στην περιορισμένη πρόσβαση στο πεδίο έρευνας (Brooks, 2016). Στη χώρα μας τα τελευταία

χρόνια, ο αθλητισμός και ιδιαίτερα το ποδόσφαιρο έχει μετατραπεί σε ένα πεδίο το οποίο περιλαμβάνει ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συγκρούσεις. Οι σκληροπυρηνικοί οπαδοί «ντύνονται» επαναστάτες κατά μίας διεφθαρμένης διακυβέρνησης του ποδοσφαίρου, του κατασταλτικού κράτους και της εμπορευματοποίησης του ποδοσφαίρου (Ζαϊμάκης, 2016).

Ποιος είναι όμως ο ρόλος της διαφθοράς στον αθλητισμό; Η διαφθορά στον αθλητισμό αποτελεί ένα ζήτημα δημόσιας πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ αδιαμφισβήτητα αποτελεί ένα πολύπλοκο αλλά και πολύπλευρο ζήτημα. Αυτό καταδεικνύεται από τις πολλαπλές αιτίες εμφάνισής της και από τα πολλά και διαφορετικά πλαίσια που εμφανίζεται, όπως αθλήματα, αθλητικές εκδηλώσεις, κ.ά., όπως επίσης και στη διαφορετικότητα των μορφών της διαφθοράς, όπως η δωροδοκία, η απάτη και η έλλειψη θεσμικής εποπτείας. Η μελέτη όμως της διαφθοράς στον αθλητισμό εστιάζει την προσοχή της στην εξέταση ορισμένων τύπων διαφθοράς, όπως το ντόπινγκ, οι στημένοι αγώνες και ο παράνομος στοιχηματισμός (Kihl, 2018). Πέρα από την υφιστάμενη διαφθορά στον χώρο του αθλητισμού, υπάρχει και η ολοένα αυξανόμενη είσοδος του κρατικό-εταιρικού εγκλήματος, το οποίο λαμβάνει χώρα σχεδόν σε όλο το πλαίσιο της αθλητικής δραστηριότητας. Οι περισσότεροι απλές περιπτώσεις όπου το παρατηρούμε έντονα εντοπίζονται στα επαρχιακά γήπεδα, τα οποία ανήκουν στους Δήμους, καθώς και στα στάδια των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004, όπου η εκμετάλλευσή τους γίνεται πλέον από ντόπιους παράγοντες, με αποτέλεσμα να αποτρέπεται η λαϊκή συμμετοχή στα αθλητικά δρώμενα. Τα φαινόμενα αυτά οφείλονται στην αδράνεια σε επίπεδο πολιτικής δράσης, καθώς δεν πραγματοποιούνται οι απαραίτητες ενέργειες που θα μπορούσαν να επιφέρουν ριζικές αλλαγές για την αντιμετώπισή τους. Μεγάλες και μικρές εταιρείες, οι οποίες διαθέτουν δομή και εξουσία, καθώς και εμπορευματοποιημένα, επιτηρούμενα πειθαρχημένα όργανα, εκμεταλλευόμενα τις «παρεκκλίσεις» που υπάρχουν στον αθλητισμό, όπως το ντόπινγκ και η οπαδική βία. Έχοντας ενσωματωθεί πλήρως στις λειτουργίες του συστήματος, οι μόνοι περιορισμοί και κυρώσεις που υφίστανται είναι άκρως εξατομικευμένες, όπως και οι τιμωρίες που τους επιβάλλονται (Γεωργούλας, 2016).

Στην εργασία αυτή θα γίνει μια προσπάθεια αναφοράς στον τομέα του αθλητισμού στη σύγχρονη κοινωνία, μέσα από τις τάσεις οι οποίες επηρέασαν τη μορφή του, όπως και τις επιπτώσεις που επέφερε ο καπιταλισμός τόσο στον τομέα του αθλητισμού όσο και στο φαινόμενο της οπαδικής βίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στο ζήτημα της διαφθοράς στον αθλητισμό, τις διεφθαρμένες πράξεις, όπως το ζήτημα του ντόπινγκ, οι στημένοι αγώνες, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, καθώς

και η συμβολή της τεχνολογικής ανάπτυξης στη διατήρηση και διόγκωση του ζητήματος, ενώ στη συνέχεια θα παρατεθεί η άποψη της κριτικής εγκληματολογίας για τις συνθήκες διαφθοράς στον αθλητισμό. Στο τρίτο κεφάλαιο η εργασία επικεντρώνεται στη διαφθορά ειδικά στο χώρο του ποδοσφαίρου και το ρόλο του κρατικού εταιρικού εγκλήματος στον αθλητισμό. Εν συνεχεία παρατίθεται ένα παραδείγματα κρατικού-εταιρικού εγκλήματος της ελληνικής πραγματικότητας. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο, η εργασία καταλήγει με μία αναφορά στην αντεγκληματική πολιτική στο χώρο του αθλητισμού, μέσα από προτάσεις και στρατηγικές καταπολέμησης του φαινομένου της διαφθοράς στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο.

Κεφάλαιο Πρώτο

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Αθλητισμός

Ο αθλητισμός αποτελεί βασικό θεσμό και έκφανση του ανθρώπινου πολιτισμού. Η ετυμολογική του έννοια προέρχεται από τη λέξη «άθλος», όπου ετυμολογικά σημαίνει «πολύ δύσκολη ή σπουδαία πράξη, κατόρθωμα ή επίτευγμα» (Wiktionary, n.d). Επομένως, ο αθλητισμός συνδέεται με πράξεις οι οποίες για να υλοποιηθούν, απαιτούν μεγάλη σωματική και πνευματική προσπάθεια. Η Αθλητική επιστήμη από τη δική της θεωρητική προσέγγιση τοποθετεί τον αθλητισμό ως τη συστηματική σωματική καλλιέργεια μέσα από συγκεκριμένα μεθοδολογικά εργαλεία και τρόπους, ενώ σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης ο αθλητισμός αποτελεί κάθε μορφή σωματικής άσκησης που στόχο έχει την ανάπτυξη της φυσικής κατάστασης και πνευματικής ευελιξίας, ενισχύοντας την ικανότητα των ατόμων να δημιουργούν κοινωνικές σχέσεις και να βρίσκονται σε θέση να διεκδικούν θετικά αποτελέσματα σε κάθε τομέα (European Commision, n.d). Προς αυτή την κατεύθυνση, κάθε άλλο παρά τυχαία μπορεί να θεωρηθεί η πρωτοβουλία της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε.), η οποία έχει εντάξει στη λίστα με τα παγκόσμια αθλήματα και εκείνα που απαιτούν, πέρα από σωματικές και αθλητικές ικανότητες, και νοητικές δεξιότητες. Η Ε.Ε. έχει τοποθετήσει συγκεκριμένους στόχους και προτεραιότητες αναφορικά με τον τομέα του αθλητισμού. Προτεραιότητα του αθλητισμού, είναι η ενθάρρυνση της φυσικής και πνευματικής ικανότητας, η καλλιέργεια μιας αίσθησης κοινωνικής ένταξης, ιδιαίτερα για τις περιθωριοποιημένες ομάδες, η εξάλειψη των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας και η δημιουργία ισότητας των φύλων (European Commision, n.d).

Στον αθλητισμό παρατηρούνται διασυννοριακές ανησυχίες για θέματα, όπως το

ντόπινγκ και οι στημένοι αγώνες. Μπροστά στις απειλές αυτών των ζητημάτων η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει στόχο να αυξήσει τα πρότυπα διακυβέρνησης προκειμένου να προωθούνται η δημοκρατία, η διαφάνεια και η λογοδοσία. Επίσης, έχει στοχεύσει στην καταπολέμηση των στημένων αγώνων και στην προώθηση της δίκαιης ρύθμισης του αθλητισμού σε όλα τα επίπεδα. Μεταξύ αυτών των στόχων είναι η καταπολέμηση του ντόπινγκ και η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας επαγγελματιών και ερασιτεχνών αθλητών σύμφωνα πάντα με τα όσα σχετικά προβλέπονται από τις αρχές της εσωτερικής αγοράς (European Commission, n.d).

Πέραν των προαναφερόμενων, ο αθλητισμός συμβάλλει και στην ανάπτυξη του φίλαθλου πνεύματος και στη σύγχρονη εποχή στην ανάπτυξη οπαδικών κινημάτων, ενώ στις γενικές αρχές του αθλητισμού περικλείονται αξίες όπως η εντιμότητα, η κοσμιότητα και η δίκαιη κρίση. Επομένως, όποιος συνδέεται με τον αθλητισμό θα πρέπει να σέβεται το «Ευ Αγωνίζεσθαι» (fair play), να συμπεριφέρεται έντιμα, να αποδέχεται και να προβάλλει τον αλληλοσεβασμό. Οποιοσδήποτε συνδέεται με τον αθλητισμό, ανεξαρτήτως ρόλου, θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η δραστηριότητά του δεν αποσκοπεί στον αθέμιτο πλουτισμό. Τα οικονομικά κέρδη επιτρέπονται μόνο όταν προκύπτουν σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει ο νόμος και πάντα στο πλαίσιο μιας επαγγελματικής δραστηριότητας. Οι εμπλεκόμενοι οφείλουν να συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο, ο οποίος θα αποτελεί παράδειγμα για αυτούς που παρακολουθούν έναν αθλητικό αγώνα και όχι να ενισχύουν με την στάση τους φαινόμενα παρεκκλίσεων, τα οποία σχετίζονται με τη βία, το ντόπινγκ, την δωροδοκία και άλλες ποινικές κολάσιμες πράξεις, οι οποίες αλλοιώνουν το πραγματικό νόημα του αθλητισμού. Σε διαφορετική περίπτωση οι δημιουργούμενες παρεκκλίσεις δε θα αποτελούν απειλή μόνο για την ηθική του αθλητισμού, αλλά και για την ίδια την υπόστασή του (Παναγιωτόπουλος, 2021).

Η σύγχρονη καπιταλιστική τάξη πραγμάτων δεν έχει επηρεάσει μόνο τις κοινωνίες και τις οικονομίες των κοινωνιών αλλά έχει επηρεάσει όλους τους τομείς της. Αυτή η πραγματικότητα δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο τον αθλητισμό, ο οποίος όχι μόνο παρουσιάζει μεταβολές και αλλαγές στον τρόπο που πλέον πραγματοποιούνται οι αγώνες και στην αντίληψη που έχουν για αυτόν τα μέλη των κοινωνιών, αλλά έχει επηρεάσει τα άτομα που τον απαρτίζουν, ανεξαρτήτως ρόλου και θέσης, είτε ως αθλητές, είτε ως παράγοντες, είτε ως φίλαθλοι.

1.1 Τάσεις που επηρέασαν τη μορφή του σύγχρονου αθλητισμού.

Ο αθλητισμός στην πάροδο των χρόνων διαφοροποιήθηκε ριζικά από τον αρχικό του σκοπό και από τα αρχικά του χαρακτηριστικά, τα οποία αρχικώς προήγαγαν τη σωματική καλλιέργεια, ενώ ο αθλητικός συναγωνισμός αναδείκνυε το «Ευ Αγωνίζεσθαι». Με την πάροδο των χρόνων, οι τάσεις που επηρέασαν τον

αθλητισμό περιλαμβάνουν τον από-ερασιτεχνισμό, ακολουθούμενο από την Ιατρικοποίηση, κυρίως από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα, καθώς και την πολιτικοποίηση του. Σήμερα, ο αθλητισμός χαρακτηρίζεται από την έντονη εμπορευματοποίηση, η οποία διαμορφώνει τη σύγχρονη μορφή του. Η εμπορευματοποίηση αυτή έχει οδηγήσει τον αθλητισμό να θεωρείται κερδοφόρα επιχείρηση, η οποία προσφέρει δισεκατομμύρια κέρδη ετησίως στους ιδιοκτήτες αθλητικών συλλόγων και σε όσους διαθέτουν θέσεις ισχύος σε συλλόγους αλλά και σε οργανισμούς όπως η Διεθνής Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, κ.ά. παρόμοιοι οργανισμοί (Masters, 2015). Οι τέσσερις αυτές τάσεις επίδρασαν καταστροφικά στον αθλητισμό, ενώ στον 21^ο αιώνα η δημόσια χρηματοδότηση που κατευθύνεται προς αυτό τον τομέα, αυξάνεται διαρκώς. Αυτό το γεγονός έχει οδηγήσει στην ενίσχυση της ποινικοποίησης του αθλητισμού, με τη δημόσια πολιτική να καλείται να οριοθετήσει και να καθορίσει ποιες πράξεις συνιστούν διαφθορά στον αθλητισμό. Τα φαινόμενα διαφθοράς, μέχρι πρότινος, συνδέονταν με τη λειτουργία της ιδιωτικής αγοράς και δε σχετίζονταν με τον τομέα του αθλητισμού (Masters, 2015).

Για να κατανοηθούν καλύτερα οι τάσεις και το πως αυτές επηρέασαν τον αθλητισμό, θα ήταν χρήσιμο να αναλυθούν ανεξάρτητα η μία από την άλλη και σύμφωνα με πραγματικά παραδείγματα. Η πρώτη τάση, αυτή του απο-ερασιτεχνισμού, οδήγησε στο φαινόμενο των στημένων αγώνων. Σε αυτή την περίπτωση δεσπόζει το παράδειγμα της Ιταλίας, όπου κορυφαίοι επαγγελματικοί σύλλογοι του ποδοσφαίρου της μεγάλης κατηγορίας του Ιταλικού πρωταθλήματος, αποδείχθηκε ότι έστηναν αγώνες, ορίζοντας ευνοϊκούς διαιτητές για τους αγώνες των ομάδων τους (σκάνδαλο Calciopoli). Η αστυνομία, χρησιμοποιώντας τηλεφωνικές υποκλοπές αποκάλυψε με αυτόν τον τρόπο ένα δίκτυο διευθυντών συλλόγων και διαιτητών, οι οποίοι εμπλέκονταν στο στήσιμο των αγώνων. Στο συγκεκριμένο σκάνδαλο, ομάδες όπως η Γιουβέντους και η Φιορεντίνα, κατόπιν και των καταδικαστικών αποφάσεων σε βάρος τους, υποβιβάστηκαν σε χαμηλότερα πρωταθλήματα, ενώ βαθμοί αφαιρέθηκαν από ομάδες όπως η Μίλαν και η Λάτσιο. Ποινές φυλάκισης επιβλήθηκαν σε αξιωματούχους των ομάδων, ενώ τρεις διαιτητές οδηγήθηκαν στη φυλακή μετά από ποινικές διαδικασίες (Masters, 2015). Στη δεύτερη τάση, αυτή της Ιατρικοποίησης του αθλητισμού, άρχισε να γεννάται το φαινόμενο του Ντόπινγκ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες του Τορίνο το 2006 στην Ιταλία, όπου η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή άσκησε ισχυρές πιέσεις ώστε να εφαρμοστούν οι αντιντόπινγκ νόμοι, με τις ιταλικές αρχές αρχικώς να αρνούνται πεισματικά. Κατόπιν όμως αιφνιδιαστικών εφόδων σε σκίερ, αποκαλύφθηκαν αρκετοί αθλητές οι οποίοι είχαν πραγματοποιήσει χρήση απαγορευμένων ουσιών ντοπαρίσματος. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν οι αθλητές να αποκλειστούν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες που βρίσκονταν σε εξέλιξη, καθώς και από επόμενες Ολυμπιάδες, ενώ οι ιταλικές αρχές άσκησαν ποινικές διώξεις σύμφωνα πάντα με τους υφιστάμενους νόμους κατά του ντόπινγκ (Masters, 2015). Στην τρίτη τάση, αυτή της πολιτικοποίησης του αθλητισμού, άρχισαν να εξαπλώνονται πράξεις διαφθοράς όπως οι δωροδοκίες. Παράδειγμα αποτέλεσαν οι αναλήψεις διοργάνωσης μεγάλων

αθλητικών γεγονότων, όπως Ολυμπιακοί Αγώνες, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου, κ.ά.. Από το παρελθόν, γνωστή είναι η περίπτωση όπου μέσω της διαδικασίας υποβολής προσφορών για τους χειμερινούς αγώνες του 2002 στο ΣολτΛέι Σίτι, αποκαλύφθηκαν αρκετές δωροδοκίες προς τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής, δηλαδή μέλη της ΔΟΕ (Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή), με αποτέλεσμα έξι μέλη της να οδηγηθούν στην παραίτηση. Τέλος, με την άνθηση της εμπορευματοποίησης του αθλητισμού δόθηκε η δυνατότητα εισαγωγής ανώτατων ορίων μισθών για τις ομάδες, το οποίο όμως σε πολλές περιπτώσεις μέχρι και σήμερα παραβιάζει τις νόμιμες διαδικασίες μέσω κρυφών πληρωμών σε παίκτες (Masters, 2015).

1.2 Οι επιπτώσεις του καπιταλισμού στον αθλητισμό.

Στις σύγχρονες κοινωνίες παρατηρείται σε πολιτικό επίπεδο μία τάση ελαχιστοποίησης των πολιτικών πρόνοιας, ενώ σε κοινωνικό επίπεδο μία αύξηση της «κοινωνικής ανασφάλειας» των πολιτών. Υπό αυτούς τους πολιτικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς έχουν διαφοροποιηθεί σε ριζικό βαθμό οι έννοιες του ανταγωνισμού, της μαζικής κατανάλωσης και του αθλητικού συναγωνισμού, οι οποίες πλέον αποτελούν τη βάση δημιουργίας νέων ατομικών κανόνων συμπεριφοράς, όπου οι έννοιες του ανταγωνισμού και της απόδοσης προβάλλονται με όρους μετρήσιμους και ποσοτικούς (Μαστρογιάννης, 2024). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο κοινωνιολόγος Ehrenberg, ανέφερε ότι οι άνθρωποι ζουν σε περιόδους «επιχειρηματοποίησης» της κοινωνικής τους ζωής, ενώ το «επιχειρείν» αναδεικνύεται ως ένας σημαντικός τρόπος δράσης. Το άτομο αυτό οφείλει να διαχειρίζεται την κοινωνική του ζωή, ως ένας ορθολογικά δρών επιχειρηματίας. Μέσα από αυτόν τον τρόπο δράσης, καταρρίπτονται οι δομικές ανισότητες που χρησιμοποιούνται ως επιχείρημα για την αποτυχία στην επαγγελματική και κοινωνική σταδιοδρομία του ατόμου, ενώ η επιτυχία ή αποτυχία συνιστά ατομική ευθύνη (Μαστρογιάννης, 2024).

Στην πάροδο των ετών, η κυριαρχία του οικονομικού φιλελευθερισμού ανέδειξε ως πολιτική προτεραιότητα τη λειτουργία της αγοράς, διότι μέσα από την προτεραιοποίηση της αγοράς ως κυρίαρχης δύναμης, υπάρχει πάντα ο τρόπος προστασίας των ευνοούμενων της (Μαστρογιάννης, 2024). Μέσα σε αυτή τη λογική, θεωρήθηκε μάταιη η προσπάθεια αναζήτησης της αλήθειας γύρω από τον αθλητισμό, σύμφωνα με την οποία θα αναδεικνυόταν η σημαντικότητα της θέσης που κατέχει ο αθλητισμός στους σύγχρονους κοινωνικούς σχηματισμούς. Επομένως, η απάντηση στο ερώτημα αν ο αθλητισμός αποτελεί μια μίμηση της πραγματικής ζωής, δε θα μπορούσε να προσφέρει ασφαλή συμπεράσματα διότι ο αθλητισμός λειτουργεί ως μια προσομοίωση της πραγματικότητας, αλλά δεν αποτελεί την ίδια την πραγματικότητα. Ο αθλητισμός στη σύγχρονη κοινωνία δίνει υπόσταση στο «δημοκρατικό φαντασιακό»

των νεότερων φιλελεύθερων κοινωνικών σχημάτων (Μαστρογιάννης, 2024).

Ο αθλητικός συναγωνισμός εμπεριέχει τη συνύπαρξη δύο εννοιών, αυτής του δικαίου και αυτής της δύναμης. Επομένως, μπορούμε να αναφερθούμε στον τέλειο ανταγωνισμό, όπου η επιτυχία ή η αποτυχία προέρχεται από μια αντιπαράθεση με όρους ισότητας, αναπαριστώντας με αυτόν τον τρόπο, μια δίκαιη ιεραρχημένη δημοκρατία. Οι δημιουργούμενες ανισότητες δεν προκύπτουν από την σύγκρουση ιεραρχιών, αλλά από την δράση ίσων υποκειμένων. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει μία ιδανική μορφή αντιπαλότητας, αποτελώντας μια πραγματική αυταπάτη, όπου η δικαιοσύνη είναι το αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ενώ η ανισότητα δημιουργείται από την αντιπαράθεση ίσων, δίχως να την συνοδεύουν στοιχεία κοινωνικής καταγωγής ή ο παράγοντας της τύχης. Επομένως, ο ανταγωνισμός στον αθλητισμό ενσαρκώνει την ιδανική κοινωνική σχέση, προάγοντας την ισότητα και την αξιοκρατική ιεραρχία, αποτελώντας παράλληλα τον ιδανικό τρόπο, ούτως ώστε να κατασκευαστούν κοινωνικές σχέσεις (Μαστρογιάννης, 2024).

Το αθλητικό φαινόμενο σήμερα δραστηριοποιείται μέσα στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, όπου και κατ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται. Τα μέσα παραγωγής παρέχονται από τους ιδιοκτήτες των συλλόγων, που είναι ενταγμένοι σε επιχειρηματικά δίκτυα. Αυτά τα δίκτυα για να διατηρήσουν τη βιωσιμότητά τους, απαιτούν τη συνεχή αναπαραγωγή των προϊόντων τους ως εμπορεύματα, με στόχο την απόκτηση υπεραξίας. Επί της ουσίας, αγοράζεται η αξία των συμμετεχόντων και ανταλλάσσεται με αμοιβές, άλλοτε «φθηνές» μέσα από τιμητικές βραβεύσεις και άλλοτε «ακριβές» μέσα από επαγγελματικά συμβόλαια. Μέσα από το αθλητικό φαινόμενο γίνεται μια προσπάθεια υπεροχής μιας κουλτούρας σε βάρος μιας άλλης. Το ποδόσφαιρο, το οποίο χαρακτηρίζεται ως ο βασιλιάς των σπορ, δίνει τη δυνατότητα σε ανθρώπους με κοινές κοινωνικές θέσεις να έρθουν σε επαφή. Στον αντίποδα αυτής της επαφής δρουν οι μεγάλες εταιρίες, οι οποίες αυξάνουν διαρκώς τα έσοδά τους, ενώ οι ενεργά συμμετέχοντες αποτελούν άτομα εκμετάλλευσης, με τους οπαδούς να λειτουργούν ως υποστηρικτικοί στρατοί των ιδιοκτητών και παράλληλα ως αποδιοπομπαίοι τράγοι δημιουργούμενων ηθικών πανικών, διευκολύνοντας τον ρόλο που έχει αναλάβει το κράτος στο να αναπαράγει τη συνεργασία του με το κεφάλαιο (Γεωργούλας, 2016).

1.3 Η Οπαδική βία στον αθλητισμό και η σύνδεσή της με τον καπιταλιστικό αθλητισμό.

Ο Ehrenberg υποστήριξε πως η οπαδική βία δεν αποτελεί μία παθογένεια που συναντάμε στους ποδοσφαιρικούς αγώνες, ενώ παράλληλα απέρριψε την άποψη ότι η οπαδική βία είναι το αποτέλεσμα μιας μαζικής υστερίας ή μιας ανορθολογικής συμπεριφοράς πολλών ατόμων, τα οποία συγκεντρώνονται σε έναν συγκεκριμένο

χώρο. Υποστηρίζει ότι η οπαδική βία αποτελεί μια στοχευμένη συμπεριφορά ατόμων, προερχόμενη από οπαδικές κοινότητες με συγκεκριμένη οργάνωση και εσωτερική ιεραρχία, οι οποίοι διαθέτουν συμβολικούς κώδικες και υπακούουν σε αξιακά συστήματα. Η οπαδική βία θα μπορούσε να γίνει ευκολότερα κατανοητή αν ερμηνευόταν με όρους δημοκρατικοποίησης του «φαίνεσθαι», αποτελώντας μια κοινωνική στρατηγική όπου το φαίνεσθαι προσφέρει λόγο ύπαρξης στα κοινωνικά υποκείμενα. Στη λειτουργία των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών ο ατομικισμός εξυμνείται ως το μέσο της προσωπικής ανέλιξης και επιτυχίας τόσο κοινωνικής όσο και επαγγελματικής (Μαστρογιάννης, 2024).

Στο ποδόσφαιρο, η οπαδική βία αποτελεί συστατικό στοιχείο της σύγχρονης κοινωνίας και μας καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται το αθλητικό θέαμα. Ο οπαδισμός αποτελεί ένα μέσο για αναψυχή, ενώ οι συμμετέχοντες νιώθουν συναισθήματα χαράς και απόλαυσης. Η δραστηριοποίηση αυτή δίνει στους οπαδούς μια ταυτότητα και έναν ρόλο μέσα σε μια ομάδα. Οι ταυτότητες αυτές χαρακτηρίζονται από ρευστότητα και διαθέτουν ετερογένεια με όρους όπως το φύλο, η κοινωνική τάξη, η ηλικία κ.ά.. Στις σύγχρονες κερκίδες, κατόπιν και των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, μπορούμε να συναντήσουμε άτομα από όλες τις κοινωνικές τάξεις, με τα άτομα που προέρχονται από τις ανώτερες κοινωνικό-επαγγελματικές τάξεις να έχουν την δυνατότητα ένταξης σε κοινότητες φανατικών οπαδών. Ο Βρετανός κοινωνιολόγος του αθλητισμού, Richard Giulio Notti, αναφορικά με την οπαδική ταυτότητα διατύπωσε τέσσερις τύπους ταυτοτήτων. Ο πρώτος τύπος, περιλαμβάνει τους «Supporters», οι οποίοι διαθέτουν τα χαρακτηριστικά παραδοσιακών οπαδών, οι οποίοι αντιλαμβάνονται τον οπαδισμό και την παρακολούθηση ενός αγώνα ως μια ρουτίνα για τον ελεύθερο χρόνο τους. Ο δεύτερος τύπος, περιλαμβάνει τους «ακόλουθους», οι οποίοι συντάσσονται με έναν συγκεκριμένο σύλλογο, αλλά δεν προσκολλώνται σε αυτόν με τη συνεχή παρουσία τους στο γήπεδο. Στον τρίτο τύπο περιλαμβάνονται οι «fans», οι οποίοι κυρίως είναι ακόλουθοι ενός προπονητή ή ενός παίκτη και τους υποστηρίζουν σε όποια ομάδα αυτοί και αν αγωνίζονται. Οι «fans» αναπτύσσουν σχέσεις με το σωματείο μέσα από κοινωνικές σχέσεις και μέσα από την αγορά ως καταναλωτές επίσημων προϊόντων της ομάδας. Στον τελευταίο τύπο οπαδών ανήκουν οι «νομάδες», οι οποίοι αποτελούν μεταμοντέρνους θεατές, οι οποίοι προσδιορίζονται μέσα από ένα σύνολο εικονικών σχέσεων, οι οποίες κατακλύζονται από την αγορά, την ψηφιακή σχολή και τον κυβερνοχώρο. Επί της ουσίας, ο Richard Giulio Notti υπαινίσσεται ότι οι οπαδοί έχουν στραφεί προς τις παραδοσιακές μορφές έκφρασης οπαδικής ταυτότητας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ρευστότητα και επηρεάζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις καταναλωτικές αξίες (Ζαϊμάκης, 2023).

Το ποδόσφαιρο αποτελεί το άθλημα, το οποίο έχει συνδεθεί περισσότερο από κάθε άλλο άθλημα με την οπαδική βία. Στο σύγχρονο ποδόσφαιρο κυριαρχεί ο ανταγωνισμός, η βία και η αντιπαλότητα δίνοντάς μας τα δομικά στοιχεία οργάνωσης του. Για να αναδειχθεί σωστά το φαινόμενο της αθλητικής βίας, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν και οι κατάλληλες έννοιες. Από κοινωνιολογικής προσέγγισης έχει

επισημανθεί ότι θα πρέπει να αποφευχθεί η χρήση του όρου αθλητική βία, διότι σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να κάνουμε λόγο για ένα φαινόμενο που αφορά τον αθλητισμό και μόνο και όχι ότι αποτελεί μια προέκταση της κοινωνικής δράσης. Ένας από τους προτεινόμενους όρους υπήρξε αυτός της «βίας η οποία είναι συνδεδεμένη με τον αθλητισμό». Η βία στους αθλητικούς χώρους στοχεύει στους οπαδούς των αντίπαλων ομάδων και τη συναντάμε και εκτός γηπέδων, σε χώρους όπως τα πάρκα, τα σχολεία, δημόσιοι χώροι και άλλα μέρη. Για πολλούς ερευνητές, αυτό το φαινόμενο συνδέεται με τα δομικά προβλήματα και τις κοινωνικές αντιθέσεις που υπάρχουν μέσα στις κοινωνίες (Ζαϊμάκης, 2023).

Οι βίαιες συμπεριφορές των οπαδών πολλές φορές αποδίδονται με τον όρο «χουλιγκανισμός». Ο όρος όμως αυτός προβάλλεται κυρίως από άτομα που δε σχετίζονται άμεσα με τον αθλητισμό και διαδίδεται με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των πολιτικών. Ο όρος χουλιγκανισμός είναι μάλλον ένας ασαφής όρος, ο οποίος έχει κατασκευαστεί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώ παράλληλα τον συντροφεύουν και οι ηθικοί πανικοί, δημιουργώντας μια αίσθηση επικινδυνότητας για τους οπαδούς, μία αίσθηση όμως που δεν ανταποκρίνεται στο ουσιαστικό πρόβλημα και στην πραγματικότητα. Η ασάφεια στον όρο «χουλιγκανισμός», ενός όρου ο οποίος μεταξύ άλλων στερείται και ακριβούς νομικού ορισμού, οδηγεί τους ειδικούς σε μια προσπάθεια οριοθέτησης του. Προς αυτόν τον σκοπό έχει προταθεί ένας ορισμός ο οποίος παραπέμπει στον οπαδικό ανταγωνισμό, όπου μέσα σε αυτές τις ομάδες φωλιάζουν υποκουλτούρες νεαρών φανατικών οπαδών, οι οποίοι εμπλέκονται και σε περιστατικά βίας (Ζαϊμάκης, 2023).

Στη χώρα μας ο οπαδισμός άρχισε να εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Οι οπαδοί άρχισαν να οικειοποιούνται θύρες και να οργανώνονται μέσα σε νέες μορφές δράσης και έκφρασης, συγκροτώντας φαντασιακές κοινότητες, οι οποίες διαθέτουν τη δική τους ταυτότητα και ιστορία, δημιουργώντας υποπολιτισμούς, οι οποίοι διαθέτουν συγκεκριμένο τρόπο ζωής, χώρους συνάθροισης και επικοινωνίας. Η θεσμοθέτηση του επαγγελματικού ποδοσφαίρου με την ανάπτυξη της πολιτισμικής βιομηχανίας συνέβαλαν στην ανάδυση του φαινομένου στο πλαίσιο του εμπορευματοποιημένου πλέον αθλητισμού. Οι οπαδοί λειτουργούν ως μηχανισμοί υπεράσπισης των ιδεών και αξιών που πρεσβεύει το κάθε σωματείο. Τα συνεχώς αυξανόμενα μέλη των οργανωμένων οπαδών αποτελούν και αποτέλεσαν τον λόγο ανησυχίας της πολιτείας, η οποία έσπευσε να δημιουργήσει ένα κλίμα ηθικών πανικών και διάθεση για κοινωνική αντίδραση, προφητεύοντας τη δημιουργία μιας απειλής, η οποία θα προσέβαλε τους κυρίαρχους κανόνες. Οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν και υιοθετούν μέχρι σήμερα νομοθετικά μέτρα που αυστηροποιούν τις ποινές, δίχως όμως τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Οι πρακτικές αυτές έχουν οδηγήσει στην καταπάτηση πολιτικών ελευθεριών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι ερευνητές όμως έχουν αποδείξει ότι η θεραπεία, με τον τρόπο που αυτή επιβάλλεται, είναι χειρότερη από την ασθένεια, ενώ στη χώρα μας παρουσιάζονται μεθοδολογικά προβλήματα από τη στιγμή που δεν υπάρχουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία, ενώ οι πολιτικές πρωτοβουλίες

επηρεάζονται από λαϊκιστές αντιλήψεις και απόψεις (Ζαϊμάκης, 2023). Σύμφωνα με έρευνες, η βία στα γήπεδα δεν είναι ο κανόνας αλλά η εξαίρεση. Μπορεί να προέρχεται από ελεγχόμενο μέσο του ιδιοκτήτη ή ως απάντηση σε βίαιες συμπεριφορές που προέρχονται από οπαδούς άλλων ομάδων ή τρίτους. Όπως και να έχει, η βία δεν μπορεί να μπει σε επιστημονικά όρια, αλλά αποτελεί μια παρέκκλιση στον κανόνα (Γεωργούλας, 2016).

Η πολιτεία έχει εντοπίσει την πηγή του κακού στο πρόσωπο των οπαδών ενώ εθελοτυφλεί για σοβαρά αδικήματα και πράξεις εγκληματικές, όπως η αύξηση της διαφθοράς στον αθλητισμό, ενώ δεν έχει προβεί ποτέ σε αυτοκριτική για τον δικό της σκοτεινό ρόλο, ο οποίος τις περισσότερες φορές εναρμονίζεται με τα συμφέροντα των ανώνυμων εταιρειών που βρίσκονται πίσω από τους αθλητικούς συλλόγους.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

2. Διαφθορά

Η διαφθορά αποτελεί ένα πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο δύσκολα μπορεί να οριστεί με ακρίβεια. Ο Rose-Ackerman διατύπωσε έναν από τους πιο γνωστούς ορισμούς της διαφθοράς, ένας ορισμός ο οποίος ορίζει τη διαφθορά ως την κακή χρήση ή την κατάχρηση της εξουσίας για ιδιωτικό ή ακόμη και πολιτικό όφελος (Παρασκευόπουλος, 2011). Από τη δική του πλευρά, ο Heidenheimer διατύπωσε τρεις βασικούς τύπους διαφθοράς, μεταξύ των οποίων την καθημερινή μικροδιαφθορά, στην οποία γίνεται λόγος για τις καθημερινές συναλλαγές που περιλαμβάνουν μικρά χρηματικά ποσά, στο πλαίσιο μιας ανταλλαγής δώρων ή διευκολύνσεων. Για παράδειγμα, η δωροδοκία ενός δημοσίου υπαλλήλου ή ενός γιατρού για την παράκαμψη των διαδικασιών και την άμεση εξυπηρέτηση. Ο δεύτερος τύπος διαφθοράς είναι αυτός της ρουτίνας, ο οποίος αναφέρεται στην παροχή χαμηλής αξίας διευκολύνσεων μέσα στο πλαίσιο πελατειακών σχέσεων. Τέλος, διατύπωσε τη βαρύνουσα διαφθορά, η οποία αναφέρεται σε παροχές ή πράξεις δωροδοκίας υψηλών χρηματικών ποσών μεταξύ πολιτικών και τρίτων προσώπων, όπως για παράδειγμα, η παροχή μεγάλων χρηματικών ποσών για τη στήριξη ενός πολιτικού προσώπου ή ενός πολιτικού κόμματος (Παρασκευόπουλος, 2011). Επί της ουσίας, αναλύοντας προσεκτικά τις εννοιολογικές διατυπώσεις η διαφθορά αναφέρεται στην κυριαρχία

του ιδιωτικού συμφέροντος έναντι του δημοσίου. Αποτελεί μια έννοια συνώνυμη των αδιαφανών ενεργειών, γεγονός που καθιστά δύσκολη την ύπαρξη αξιόπιστων στοιχείων προκειμένου να μετρηθεί με ακρίβεια. Η μέτρηση της διαφθοράς βασίζεται σε ενδείξεις και με βάση συγκεκριμένης αντίληψης σχετικά με τα επίπεδα διαφθοράς (Παρασκευόπουλος, 2011). Στις περισσότερες περιπτώσεις οι πρακτικές διαφθοράς συνεπάγονται άμεσα ή έμμεσα με παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι έμμεσες παραβιάσεις προκύπτουν, επειδή η διαφθορά εκτρέπει τους πόρους από τους φτωχούς με τρόπο τέτοιο που τους στερεί τα απαραίτητα για τη διαβίωσή τους. Η διεφθαρμένη ανακατανομή των πόρων συνήθως ευνοεί τους πλούσιους σε βάρος των φτωχών. Στην περίπτωση φαινομένων πολιτικής διαφθοράς παρατηρείται η παραβίαση του δικαιώματος στην πολιτική συμμετοχή. Παραβιάζονται αρχές, όπως αυτή της ισότητας και της διαφάνειας, αρχές οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο της δημοκρατίας. Όπως επισημαίνει και ο Ruggiero, η διαφθορά καθιστά τις πολιτικές αποφάσεις απρόβλεπτες, υπονομεύοντας τις προϋποθέσεις για αποτελεσματικά όργανα (Pontell & Geis, 2007). Οι πολιτικοί είναι τα πρόσωπα, τα οποία είτε ασχολούνται ενεργά με την πολιτική είτε κατέχουν μία δημόσια θέση. Στην κατηγορία εγκλημάτων που μπορούν να διαπράξουν οι πολιτικοί, είναι και οι πράξεις διαφθοράς και τα οικονομικά σκάνδαλα. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν και τα εγκλήματα όπως η δωροληψία, οι παράνομες ενέργειες διευκόλυνσης τρίτων κ.ά. αξιοποιίνες πράξεις, οι οποίες βλάπτουν τη δημόσια περιουσία και τα οικονομικά συμφέροντα του κράτους. Οι πολιτικοί ανήκουν σε κύκλους όπου οι «πειρασμοί» παράνομων κερδών είναι αρκετοί, ενώ η δυνατότητα που διαθέτουν στο να παίρνουν αποφάσεις για σημαντικά ζητήματα αρκετές φορές ενθαρρύνει την εμπλοκή τους σε υποθέσεις διαφθοράς. Η δράση τους υποβοηθάται από την υπάρχουσα νομοθεσία η οποία προσφέρει ευκαιρίες για την διάπραξη πράξεων διαφθοράς, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, λόγω μεγάλων ερμηνευτικών ασαφειών (Σπινέλης, 2013). Αυτή η υπάρχουσα συνθήκη διαδραματίζει τον δικό της ρόλο και στον χώρο του αθλητισμού, καθότι υπονομεύονται οι αξίες που πρεσβεύει ο αθλητισμός, όταν παρουσιάζονται φαινόμενα διεφθαρμένων σχέσεων, μεταξύ πολιτικών προσώπων και παραγόντων του αθλητισμού.

Όταν αναφερόμαστε σε πράξεις διαφθοράς κάνουμε λόγο για την κατάχρηση εξουσίας από δημόσιο παράγοντα για την εξασφάλιση ιδιωτικού οφέλους. Πέραν όμως της αυστηρής έννοιάς της, υπάρχουν πράξεις όπως η υπεξαίρεση, ο νεποτισμός, ο πελατειακός χαρακτήρας, η απάτη, ο εκβιασμός και άλλες πράξεις, οι οποίες αποτελούν συνώνυμα της διαφθοράς και χρησιμοποιούνται προκειμένου να περιγράψουν διεφθαρμένες σχέσεις με την παρουσία δημόσιων διαχειριστών. Με τυπικούς όρους η διαφθορά ορίζεται ως η παράνομη και επομένως η κρυφή παραβίαση μιας ρητής σύμβασης που δηλώνει μια ανάθεση ευθύνης από έναν εντολέα σε ένα τρίτο άτομο, το οποίο διαθέτει τη νόμιμη εξουσία, καθώς και την επίσημη και άτυπη υποχρέωση να χρησιμοποιεί τη διακριτική του εξουσία προκειμένου να επιδιώξει την ικανοποίηση των συμφερόντων του εντολέα του (Della Porta & Vannucci, 2012).

Στον χώρο του αθλητισμού, και ιδιαίτερα στο ποδόσφαιρο, παρατηρούνται σχέσεις πελατειακού χαρακτήρα, οι οποίες βασίζονται σε ένα πρότυπο κοινωνικής

ανταλλαγής μεταξύ «προστατών», δηλαδή ατόμων που κατέχουν πολιτικά αξιώματα, και «πελατών», δηλαδή επιχειρηματιών. Οι λεγόμενοι «προστάτες» ασκούν επιρροή υπέρ του «πελάτη» τους, ο οποίος τους το ανταποδίδει προσφέροντάς τους εκλογική υποστήριξη, πολιτικές δωρεές ή ακόμα και προσωπικά δώρα. Η ίδια η νομοθεσία και η γραφειοκρατία παρέχουν το πλαίσιο εντός του οποίου οι «προστάτες» μπορούν να προωθήσουν τα συμφέροντα των πελατών τους, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο τους κανόνες. Παρατηρούμε ότι, παρόλο που ο πελατειακός χαρακτήρας και η διαφθορά αποτελούν διακριτές αναλυτικές έννοιες, εντούτοις τείνουν να εμφανίζονται μαζί, καθώς βασίζονται σε κοινές σχέσεις ανταλλαγής και δεξιότητες δικτύωσης. Επομένως, μπορούμε να κατανοήσουμε ότι οι πελατειακές σχέσεις, οι πράξεις διαφθοράς και η βία συμβαίνουν μαζί. Αυτό που παραμένει όμως θολό είναι το εάν ο πελατειακός χαρακτήρας χρησιμεύει ως εναλλακτική λύση στη βία ή την αυξάνει (Della Porta & Vannucci, 2012).

2.1 Η Διαφθορά στον Αθλητισμό

Ο ορισμός της διαφθοράς στον αθλητισμό είναι το ίδιο προβληματικός όσο και ο ορισμός της διαφθοράς ως φαινόμενο. Οι κοινοί ορισμοί για τη διαφθορά περιορίζονται στη συμπεριφορά, η οποία παρεκκλίνει από τα τυπικά καθήκοντα ενός δημόσιου ρόλου, λόγω ιδιωτικών συμφερόντων και κερδών, ή λόγω παραβίασης κανόνων ιδιωτικής επιρροής. Ο κοινά αποδεκτός ορισμός της διαφθοράς, ο οποίος προέρχεται από την Παγκόσμια Τράπεζα, αναφέρεται σε πράξεις κατάχρησης εξουσίας για ιδιωτικό όφελος (Masters, 2015).

Ο αθλητισμός στη σύγχρονη εποχή περιλαμβάνει οικονομική και πολιτική δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο, ιδίως όταν αναφερόμαστε για την υποβολή προσφορών για τη διοργάνωση εκδηλώσεων, όπως το Παγκόσμιο Κύπελλο, οι Ολυμπιακοί Αγώνες και άλλες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις. Οι διαδικασίες αυτές ήρθαν για να ανατρέψουν την κοινή αντίληψη για τη διαφθορά, όπου σύμφωνα με τα όσα ορίζει η έννοιά της κάνουμε λόγο για δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι δωροδοκούνται από ιδιωτικούς παράγοντες. Οι Gorse και Chadwick, πρότειναν έναν ορισμό για την διαφθορά στον αθλητισμό, ο οποίος περιλαμβάνει κάθε παράνομη ή ανήθικη δραστηριότητα, μέσω της οποίας επιχειρείται η σκόπιμη αλλοίωση αποτελέσματος ενός αθλητικού αγώνα για προσωπικό όφελος, ενός ή περισσότερων μερών. Ο ορισμός αυτός χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια, διότι δεν περιλαμβάνει τη δραστηριότητα των αθλητικών οργάνων διοίκησης (Masters, 2015).

Η διαφθορά στον αθλητισμό ισοδυναμεί με την απόκλιση από την προσδοκία ότι τα αθλήματα θα παίζονται από τους αθλητές και θα διοικούνται από τις διοικήσεις των συλλόγων με έντιμο τρόπο. Τη διαφθορά τη συναντάμε μέσω των στημένων αγώνων, του ντόπινγκ, δηλαδή τη χρήση φαρμάκων που βελτιώνουν την απόδοση

ενός αθλητή, και από εσωτερικές πληροφορίες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για στοιχηματικούς σκοπούς. Για να δημιουργηθεί αυτή η κατάσταση σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η υπερ-εμπορευματοποίηση του αθλητισμού, όπου οι αθλητικοί σύλλογοι μετατράπηκαν σε επιχειρήσεις. Επίσης, σημειώθηκε τεράστια αύξηση του αριθμού των επαγγελματιών αθλητών, ενώ ραγδαία ήταν η εξάπλωση της προώθησης και διαφήμισης προϊόντων μέσα από συλλόγους και αθλητές ατομικά. Υπάρχει επομένως μια αλλοίωση του αθλητικού ιδεώδους, όπου τα κίνητρα των εμπλεκομένων δεν είναι καθαρά αθλητικά, αλλά και οικονομικά (Walsh & Giulianotti, 2006). Ο αθλητισμός δεν είναι απρόσβλητος από παραδοσιακούς τύπους διαφθοράς. Η δωροδοκία, η οποία κατανοείται ως μια πράξη που προέρχεται από ιδιωτικό παράγοντα που δωροδοκεί κυβερνητικό αξιωματούχο για τον προσπορισμό οποιουδήποτε οφέλους, στον αθλητισμό έχει ανατραπεί. Η δωροδοκία στον αθλητισμό μπορεί απλά να σημαίνει τον χρηματισμό ενός αθλητή προκειμένου να έχει χαμηλή απόδοση. Πέραν όμως των κλασικών μορφών διαφθοράς, η αθλητική διαφθορά χρησιμοποιεί τη δική της γλώσσα και περιλαμβάνει πράξεις διαφθοράς, όπως οι στημένοι αγώνες και το ντόπινγκ. Στημένος αγώνας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ένας αγώνας, ο οποίος διεξάγεται κανονικά αλλά το αποτέλεσμα είναι προκαθορισμένο, παραβιάζοντας με αυτό τον τρόπο τους κανόνες παιχνιδιού αλλά και τον νόμο. Στις περιπτώσεις ντόπινγκ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Ντόπινγκ, γνωστός ως WADA, ορίζει το ντόπινγκ στην εμφάνιση μιας ή περισσότερων από τις παραβιάσεις των κανόνων κατά του ντόπινγκ. Οι παραβιάσεις αυτές περιέχουν την παρουσία μιας απαγορευμένης ουσίας, τη χρήση ή την απόπειρα χρήσης απαγορευμένης ουσίας ή μεθόδου από αθλητή, την άρνηση ή την αποφυγή συλλογής δειγμάτων, την κατοχή απαγορευμένης ουσίας, την εμπορία απαγορευμένων ουσιών και τέλος την χορήγηση απαγορευμένων ουσιών (Masters, 2015).

Η διαφθορά στον αθλητισμό αποτελεί ένα περίπλοκο ζήτημα το οποίο απειλεί την ακεραιότητα του αθλητισμού. Εμπλέκονται πρόσωπα από διάφορους χώρους, όπως για παράδειγμα η περίπτωση της ανάληψης του Παγκοσμίου Κυπέλλου από την Αγγλία. Ο τότε πρωθυπουργός της Αγγλίας και μέλος από την βασιλική οικογένεια, φέρεται να ήταν παρόντες σε συνάντηση, όπου ζητούνταν η ανταλλαγή ψήφων προκειμένου να αναλάβει η Αγγλία τη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου, με αντάλλαγμα το μέλος της FIFA να λάβει τον τίτλο του ιπότη από τη βασίλισσα (Kihl, 2018). Παρατηρούμε ότι η διαφθορά στον αθλητισμό δημιουργεί αθέμιτα πλεονεκτήματα, όπως στις περιπτώσεις ντόπινγκ, και στρεβλώνει τους ίδιους όρους του αθλητικού ανταγωνισμού. Αυτές οι στρεβλώσεις δημιουργούν αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και στο ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Οι πολιτικοί θεσμοί προσπάθησαν και προσπαθούν να εφαρμόσουν εξελεγμένους κανονισμούς και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις κατά της διαφθοράς, έχοντας επίγνωση των μακροχρόνιων επιπτώσεων της διαφθοράς στην κοινωνία αλλά και στην οικονομία. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, ο αθλητισμός επιφέρει τεράστια κέρδη και στους αθλητές, αλλά και στις διοικήσεις συλλόγων. Η ύπαρξη μεγάλων χρηματικών επάθλων αλλά και το αυξανόμενο κύρος, το οποίο ακροβατεί στα όρια του

αυτοεκπληρούμενου σκοπού, σπρώχνουν τους αθλητές σε τεχνητές μεθόδους αύξησης της απόδοσής τους, όπως η χρήση παράνομων σκευασμάτων. Τα ολοένα και αυξανόμενα χρηματικά ποσά στον αθλητικό χώρο καθιστούν τον αθλητισμό ευάλωτο στη διαφθορά (Dimant & Deutscher, 2015).

2.2 Το Ζήτημα του Ντόπινγκ και ο Ρόλος της WADA

Μία μέθοδος διαφθοράς και επιρροής του αποτελέσματος των αθλητικών αγώνων είναι το ντόπινγκ. Το ζήτημα αντιμετώπισης του ντόπινγκ, τα τελευταία χρόνια, έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο, δίχως όμως το πρόβλημα να έχει επιλυθεί. Η πράξη αυτή συνηθίζεται να θεωρείται ότι αποτελεί μία παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, η οποία δημιουργείται από την ανάγκη των αθλητών να εκπληρώσουν υψηλούς στόχους. Η ανάγκη αυτή απορρέει και είναι συνυφασμένη με την καπιταλιστική οργάνωση του αθλητισμού, διότι όσο υψηλότερες αποδόσεις έχει ένας αθλητής τόσο υπεραξία θα πάρει. Η τάση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του επιστημονικού λόγου να αντιμετωπίζουν αυτά τα ζητήματα απλά ως παρεκκλίσεις, βοηθούν στη συγκάλυψη της πραγματικής διάστασης του προβλήματος. Προκειμένου να μπορέσουμε να ξεφύγουμε από αυτή τη λογική, θα πρέπει να αντιληφθούμε ότι αποτελούν συμβατές πράξεις, οι οποίες είναι απόρροια της λειτουργίας του αθλητισμού, ως ένα έγκλημα με τα χαρακτηριστικά των κρατικό-εταιρικών εγκλημάτων (Γεωργούλας, 2016).

Το ντόπινγκ είναι η παραβίαση ενός ή περισσότερων κανόνων κατά του ντόπινγκ, όπως ορίζονται στα άρθρα 2.1- 2.10 του Παγκόσμιου Κώδικα Αντιντόπινγκ. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός κατά του Ντόπινγκ (WADA) είναι ένας διεθνής, ανεξάρτητος οργανισμός, που έχει ως αποστολή την προώθηση, τον συντονισμό και την παρακολούθηση των παγκόσμιων προσπάθειών για την καταπολέμηση του ντόπινγκ στον αθλητισμό. Ιδρύθηκε από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή, με σκοπό να λειτουργεί ως ένας διεθνής φορέας για την αντιμετώπιση του ντόπινγκ, ενώ ουσιαστικά, αποτελεί ιδιωτικό ίδρυμα (Masters, 2015).

Η WADA ιδρύθηκε το 1999 ως ένας διεθνής ανεξάρτητος οργανισμός ο οποίος ηγείται ενός συλλογικού παγκόσμιου κινήματος αντι-ντόπινγκ για τον αθλητισμό. Η χρηματοδότηση και η διακυβέρνηση της βασίζονται στην ισότιμη συνεργασία μεταξύ του αθλητικού κινήματος και των κυβερνήσεων των κρατών. Ρόλος της είναι να αναπτύσσει, να εναρμονίζει και να συντονίζει πολιτικές και κανόνες κατά του ντόπινγκ σε όλα τα αθλήματα σε όλες τις χώρες. Οι βασικές δραστηριότητες της WADA περιλαμβάνουν την κοινωνική και επιστημονική έρευνα, την εκπαίδευση και την ανάπτυξη ικανότητας κατά του ντόπινγκ, όπως και τη συμμόρφωση με το παγκόσμιο πρόγραμμα Ντόπινγκ. Στόχος της WADA είναι η προστασία των δικαιωμάτων όλων

των αθλητών, σε σχέση με την τήρηση υψηλών ηθικών προτύπων και την αποφυγή ακατάλληλων επιρροών ή συγκρούσεων συμφερόντων. Επίσης, στόχος της είναι η ανάπτυξη πολιτικών και πρακτικών που αντικατοπτρίζουν τη δικαιοσύνη και την ισότητα (wada-ama, n.d.).

Οι κυβερνήσεις πέρα από τις ευθύνες που κατέχουν αναφορικά με την καταπολέμηση του ντόπινγκ, έχουν και εξουσίες που δε διαθέτουν οι αθλητικές οργανώσεις, οι οποίες θεωρούνται σημαντικές στον αγώνα για την καταπολέμηση και την εξάλειψη του φαινομένου. Οι κυβερνήσεις αρχικώς, αδυνατούσαν να υπογράψουν τον Παγκόσμιο Κώδικα Αντι- Ντόπινγκ, καθώς αυτός δεν αποτελούσε επίσημο κυβερνητικό έγγραφο (wada-ama,n.d.). Το ζήτημα λύθηκε από τις ίδιες τις κυβερνήσεις μέσα από τη Διακήρυξη της Κοπεγχάγης, έχοντας στην κατοχή τους ένα έγγραφο, το οποίο σηματοδότησε και την πρόθεσή τους να αναγνωρίσουν επίσημα και να εφαρμόσουν τον Κώδικα μέσω μιας Διεθνούς Συνθήκης. Ο κώδικας περιγράφει τις προσδοκίες των κυβερνήσεων, οι οποίες σχετίζονται με τον ρόλο τους για την καταπολέμηση του ντόπινγκ στον αθλητισμό. Στον κώδικα αναφέρεται η παροχή διευκόλυνσης στους ελέγχους ντόπινγκ, η υποστήριξη εθνικών προγραμμάτων δοκιμών, η ενθάρρυνση της καθιέρωσης βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την επισήμανση, την εμπορία και τη διανομή προϊόντων που ενδέχεται να περιέχουν απαγορευμένες ουσίες, η παρακράτηση οικονομικής υποστήριξης για όσους ασχολούνται και υποστηρίζουν το ντόπινγκ. Επίσης, διατυπώνεται η λήψη μέτρων κατά της παρασκευής και διακίνησης ουσιών, η ενθάρρυνση θέσπισης κωδικών συμπεριφοράς για επαγγέλματα που σχετίζονται με τον αθλητισμό και η χρηματοδότηση και υλοποίηση εκπαίδευσης και ερευνών κατά του ντόπινγκ (wada-ama , n.d.).

2.3 Στημένοι Αγώνες και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος.

Μία από τις πιο εμφανείς μορφές αθλητικής διαφθοράς είναι οι στημένοι αγώνες, οι οποίοι είτε στήνονται για λόγους στοιχηματικής σκοπιμότητας, είτε για λόγους που δε σχετίζονται με τα στοιχήματα. Τα κίνητρα είναι αφενός ο προσπορισμός οικονομικού οφέλους και αφετέρου το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Ένας ευρέως αποδεκτός ορισμός για τη χειραγώγηση αθλητικών αγώνων παρέχεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2014, ο οποίος κυρώθηκε και έχει την ισχύ που προβλέπεται στο άρθρο 28 παράγραφος 1 του Συντάγματος με το Ν. 4639/2019 (Ν. 4639 ΦΕΚ 185/Α/22.11.2019). Σύμφωνα με το άρθρο 3, χειραγώγηση αθλητικών αγώνων σημαίνει μια σκόπιμη διευθέτηση, πράξη ή παράλειψη, η οποία αποσκοπεί στην αλλοίωση ενός αποτελέσματος ή της πορείας ενός αγώνα με σκοπό την απόκτηση πλεονεκτήματος για ατομικό όφελος ή προς όφελος τρίτων (ΣΥΜΒΑΣΗ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ, 2019). Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται εξαρτώνται από διαφορετικούς παράγοντες, όπως η φύση των στοχευμένων αθλημάτων, το προφίλ της διοργάνωσης και το επίπεδο των ομάδων. Συνήθως οι δραστηριότητες αυτές εμφανίζονται στις ποδοσφαιρικές διοργανώσεις. Η επαγγελματική μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η αγορά ενός συλλόγου ή ο έλεγχός του προκειμένου να στήνονται ευκολότερα οι αγώνες και να ξεπλένεται βρώμικο χρήμα. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως στο ποδόσφαιρο, ειδικότερα μέσω της αγοράς συλλόγων από κατώτερες κατηγορίες, διότι αυτές αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα. Ως αποτέλεσμα, είναι πιο επιρρεπείς στην εξαγορά και τον έλεγχο από ξένους επενδυτές ή εταιρείες. Οι εταιρείες αυτές, επί της ουσίας εκμεταλλεύονται τους συλλόγους προκειμένου να οργανώνουν στημένους αγώνες και να νομιμοποιούν έσοδα από παράνομες δραστηριότητες. Ένας ακόμη τρόπος απόκτησης ελέγχου ενός συλλόγου, είναι η αγορά του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών, όπου με αυτό τον τρόπο ο σύλλογος ελέγχεται δίχως να υπάρχει η επίσημη κατοχή του. Άλλο ένα συνηθισμένο μοτίβο, περιλαμβάνει τη μεταφορά παικτών, οι οποίοι συνεργάζονται με το εγκληματικό δίκτυο, από μια ομάδα σε μια άλλη και συχνά σε διαφορετικές χώρες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι παίκτες αυτοί να διευκολύνουν τον καθορισμό πολλών αγώνων. Ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους, κύριος στόχος των εγκληματιών είναι η συνεχής αύξηση και μεγιστοποίηση των κερδών τους (The involvement of organized crime groups in sports corruption, 2019). Οι εγκληματικές δραστηριότητες στον αθλητισμό επιφέρουν γρήγορα και υψηλά κέρδη, ενώ βοηθούν σε ενέργειες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την πραγματοποίηση συναλλαγών μεγάλης κλίμακας. Έχουμε δηλαδή διασυννοριακές ροές χρημάτων που συχνά πραγματοποιούνται, μέσω εταιριών ή offshore εταιριών, σε φορολογικούς παραδείσους. Αποτέλεσμα αυτών των πρακτικών είναι οι αρχές να επιδεικνύουν δυσκολία στο να πραγματοποιήσουν έρευνες και να εντοπίσουν αυτές τις πράξεις. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος πραγματοποιείται, μέσω διαδικτυακών στοιχημάτων, με τη συμμετοχή μη ελεγχόμενων φορέων στοιχηματισμού. Οι φορείς αυτοί δε συμμορφώνονται με τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δεν παρέχουν πληροφορίες στις αρμόδιες αρχές, ενώ δε συνεργάζονται με τις αρχές επιβολής του νόμου. Πολλές στοιχηματικές εταιρείες, κυρίως ασιατικές, διαθέτουν υπεράκτιες άδειες με χαμηλή φορολογία. Το τραπεζικό σύστημα χρησιμοποιείται και αυτό για τη μεταφορά κεφαλαίων διασυννοριακά, ενώ τραπεζικές πλατφόρμες γνωστές ως εικονικές τράπεζες, παρέχουν τις ίδιες λειτουργίες όπως οι κοινές Τράπεζες, με τη διαφορά ότι βρίσκονται εκτός του ρυθμιζόμενου τραπεζικού τομέα. Κατά τη διαδικασία ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, δημιουργούνται υπεράκτιες εταιρείες και εταιρείες κέλυφος (The involvement of organized crime groups in sports corruption, 2019). Η ολοένα αυξανόμενη ύπαρξη υποθέσεων αθλητικής διαφθοράς καταδεικνύει τη σημασία της συνέχισης των ερευνών για τους στημένους αγώνες. Η συνέχιση των οικονομικών ερευνών που στόχο έχουν τον εντοπισμό των εγκληματικών παραγόντων που εμπλέκονται είναι ζωτικής

σημασίας. Αυτό θα συμβάλει στην επιτυχία των ερευνών και την αποκάλυψη συστημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως και τον εντοπισμό παράνομων περιουσιακών στοιχείων (The involvement of organized crime groups in sports corruption, 2019).

Οι στημένοι αγώνες, συγκριτικά με τις περιπτώσεις ντόπινγκ, φαίνεται να αποτελούν λιγότερο σημαντικό τύπο διαφθοράς στον αθλητισμό. Στατιστικά την περίοδο 2000-2010 μόνο το 2,73% αφορούσε περιπτώσεις στημένων αγώνων. Σημαντικό ρόλο έχει διαδραματίσει και η συνεργασία Ιντερπόλ και FIFA, μια συνεργασία η οποία έχει αναδείξει την αύξηση της εμπλοκής δημοσίων υπαλλήλων, ενώ υποστηρίζεται ότι τα στημένα παιχνίδια είναι ένα από τα πολλά μέσα που χρησιμοποιεί το οργανωμένο έγκλημα για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Masters, 2015). Οι στημένοι αγώνες στον αθλητισμό, αλλά ιδιαίτερα στο ποδόσφαιρο, βλάπτουν την ακεραιότητα του αθλητισμού, ενώ έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις αθλητικές ενώσεις, οι οποίες χάνουν χρήματα από χορηγούς. Η διαφθορά που αναπτύσσεται, στιγματίζει τους αθλητές και έχει αρνητικό αντίκτυπο στον αθλητικό κλάδο. Σύμφωνα με στοιχεία από το Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) το 2021, τα ετήσια έσοδα σε παγκόσμιο επίπεδο από εγκληματικές ενέργειες στημένων αγώνων υπολογίζονται περίπου σε 120 εκατομμύρια ευρώ. Οι διοργανωτές αγώνων στοχεύουν στην αναπτυσσόμενη αγορά ηλεκτρονικών αθλημάτων, όπου σε αυτού του τύπου αγορών, υπάρχουν ενδείξεις χειραγώγησης, ενώ υπάρχει αυξημένη δραστηριότητα στοιχημάτων και στοιχηματισμού μεγάλων ποσών πριν από τους αγώνες. Η χειραγώγηση αγώνων δεν αποτελεί ένα τοπικό εγχώριο ζήτημα, αλλά μια πράξη δίχως σύνορα, για τη λύση της οποίας απαιτείται μια συντονισμένη διεθνής αντίδραση. Εμπειρογνώμονες της Europol συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να εντοπίσουν δεσμούς ύποπτων αγώνων και για να αποκαλύψουν ομάδες οργανωμένου εγκλήματος (Europol, n.d.).

Στην Ισπανία τον Μάρτιο του 2024 οι ισπανικές αρχές με τη βοήθεια της Europol, συνέλαβαν 53 υπόπτους, οι οποίοι είχαν δημιουργήσει μια εγκληματική οργάνωση, που διοργάνωνε αθλητικές εκδηλώσεις και είχε στήσει μια στοιχηματική απάτη. Οι εγκληματίες χρησιμοποιούσαν εξελιγμένη τεχνολογία προκειμένου να χειραγωγούν τις ζωντανές ροές υποκλοπής δορυφορικών σημάτων, καταγράφοντας τα στοιχεία που τροφοδοτούνταν. Η συγκεκριμένη ενέργεια τους έδωσε τη δυνατότητα να έχουν ζωντανή πρόσβαση στις στοιχηματικές εταιρείες και να τοποθετούν τεράστιες στοιχήματα με φυσικό επακόλουθο το κέρδος (Europol, n.d.).

Κατόπιν ανάλυσης της Europol, εντοπίστηκαν κοινοί δεσμοί μεταξύ ατόμων που εμπλέκονται στη χειραγώγηση αθλητικών αγώνων, μεταξύ αυτών, που δραστηριοποιούνται απλώς για οικονομικό όφελος και μεταξύ αυτών οι οποίοι χρησιμοποιούν εξελιγμένα εγκληματικά δίκτυα και δρουν παρασκηνακά. Τα συγκεκριμένα δίκτυα αποτελούν μέσα διάπραξης πράξεων αθλητικής διαφθοράς, ενώ συχνά χρησιμοποιούν την εγκληματική τους δραστηριότητα προκειμένου να ξεπλύνουν παράνομα αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία. Στα δίκτυα αυτά εμπλέκονται σε υψηλό επίπεδο επενδυτές, παίκτες και άλλα άτομα, ενώ συμμετέχουν

σε μικρότερο επίπεδο, διεφθαρμένοι αθλητές, διαιτητές, στελέχη ομάδων, παράγοντες κ.ά.. Τα μέλη που συμμετέχουν σε πράξεις διαφθοράς στον αθλητισμό συνήθως εμπλέκονται και σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως το διεθνές εμπόριο ναρκωτικών, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, εκβιασμοί κ.τ.λ.. Σε πολλές περιπτώσεις οι εμπλεκόμενοι στη χειραγώγηση αθλητικών αγώνων χρησιμοποιούν επιχειρηματικά μοντέλα και όμοιο τρόπο λειτουργίας, όπως αυτά που χρησιμοποιεί μια επιχείρηση, έχοντας ως συνεργάτες διαμεσολαβητές, οι οποίοι κατέχουν πολύπλοκα διεθνή προγράμματα και χρήση χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Οι στημένοι αγώνες τροφοδοτούνται από μη νόμιμα χρήματα και χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα υψηλού κέρδους και χαμηλού κινδύνου. Δεν είναι τυχαίο ότι οι οργανώσεις που λειτουργούν στα πρότυπα μαφίας δείχνουν ενδιαφέρον για να επενδύσουν σε αυτή την κερδοφόρα επιχείρηση που λέγεται αθλητισμός (Europol, 2019).

2.4 Ο ρόλος της τεχνολογικής ανάπτυξης

Η αυξανόμενη χρήση εφαρμογών που έχουν αναπτυχθεί για τον διαδικτυακό στοιχηματισμό καθιστά την αθλητική διαφθορά μια εγκληματική πράξη, η οποία επηρεάζεται άμεσα από την τεχνολογική εξέλιξη. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες χρησιμοποιούν όλο και περισσότερα μέλη της αθλητικής διαφθοράς για να τοποθετούν στοιχήματα αλλά και για να επιτρέπουν την κρυπτογράφηση επικοινωνιών, να μεταφέρουν χρήματα και να στρατολογούν ενδιαφερόμενους αθλητές (Europol, 2019). Λειτουργούν σε επιχειρηματικά πρότυπα, στην κορυφή βρίσκεται ο χρηματοδότης, ενώ υπάρχουν οι μεσάζοντες και οι υπεύθυνοι συντονισμού των προγραμμάτων στημένων αγώνων. Η δομή αυτή, στα πρότυπα μιας επιχείρησης, δίνει τη δυνατότητα στα μέλη να αναζητούν και εντέλει να λαμβάνουν την υποστήριξη από διαιτητές, αθλητές, παράγοντες ομάδων προκειμένου να εξυπηρετήσουν τους εγκληματικούς τους στόχους. Το επιχειρηματικό μοντέλο εμποδίζει τα μέλη από το να γίνουν στόχος ή μέρη ερευνών από τις αρχές επιβολής του νόμου. Οι έρευνες συνήθως αφήνουν στο απυρόβλητο τα υψηλά μέλη και στρέφονται προς στόχους χαμηλότερου επιπέδου και χαμηλότερης εμπλοκής. Αυτό συμβαίνει διότι οι έρευνες για τον εντοπισμό των υψηλού επιπέδου εμπλεκόμενων απαιτεί περισσότερους οικονομικούς πόρους και περισσότερο χρόνο, ενώ είναι ιδιαίτερα δαπανηρές. Η κωλυσιεργία των αρχών παρέχει το πλεονέκτημα να αντιλαμβάνονται τη συνεχιζόμενη αστυνομική έρευνα, με

αποτέλεσμα να έχουν τον χρόνο να εγκαταλείψουν τη χώρα όπου δραστηριοποιούνται και να μεταφέρουν τα οικονομικά τους συμφέροντα σε άλλες χώρες. Τα μέλη των εγκληματικών οργανώσεων είναι πολύ καλά ενημερωμένα για το νομικό πλαίσιο των χωρών που δραστηριοποιούνται και είναι σε θέση να εκμεταλλεύονται τα κενά της υφιστάμενης νομοθεσίας (Europol, 2019).

Η ασιατική αγορά στοιχηματισμού παραδοσιακά χρησιμοποιείται περισσότερο για τη δημιουργία υψηλών κερδών και από φορείς στοιχημάτων που εδρεύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του διαδικτυακού στοιχήματος. Μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ασίας υπάρχει υψηλό επίπεδο συνεργασίας, αλλά και οι δύο βρίσκονται σε θέση να στήνουν απάτες ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Η συνεργασία τους στοχεύει στη χειραγώγηση αγώνων μέσα από το ευρύ δίκτυο επαφών που διαθέτουν εντός του αθλητικού περιβάλλοντος. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιούν συνδέσμους εντός ασιατικών εγκληματικών ομάδων, οι οποίοι φροντίζουν για την οργάνωση και την αποτελεσματική εκτέλεση του στοιχήματος. Η σύμπραξη αυτή αποτελεί έναν αναδυόμενο τύπο επιχειρηματικής συνεργασίας από εγκληματικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές χώρες ακόμα και ηπείρους (Europol, 2019).

2.5 Η Κριτική Εγκληματολογία του Αθλητισμού υπό την Σκιά της Διαφθοράς.

Μεταξύ «αθλητισμού» και «εγκληματολογίας» φαίνεται να υπάρχει μία στενή σύνδεση, διότι ο χώρος του αθλητισμού προσέφερε ανέκαθεν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη αποκλινουσών πράξεων. Φαινόμενα όπως η βία, κυρίως στο πλαίσιο του ποδοσφαίρου, ο «χουλιγκανισμός», οι παραβιάσεις των κανονισμών περί ντόπινγκ από αθλητές και οι πράξεις διαφθοράς, καθιστούν τον αθλητισμό πεδίο εγκληματικών δραστηριοτήτων. Οι εγκληματικές δραστηριότητες αυτές αρκετές φορές προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του κοινού, φέρνοντας παράλληλα τις ανάλογες πολιτικές προς επίλυση των ζητημάτων αυτών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της δεκαετίας του 1980 όπου η τότε πρωθυπουργός της Αγγλίας Μάργκαρετ Θάτσερ άσκησε «πόλεμο» ενάντια στον χουλιγκανισμό (Millward et al., 2022).

Ο Young υποστηρίζει, ότι σύμφωνα με την κριτική εγκληματολογική προσέγγιση το έγκλημα ορίζεται από την άρχουσα τάξη, η οποία μπορεί να βρίσκεται πίσω από την θέσπιση των νόμων του κράτους, με αποτέλεσμα να διαθέτει τη δυνατότητα να ελέγχει τις μάζες μέσα από τη αυτή την διαδικασία. Η κριτική

εγκληματολογία διαμορφώθηκε από μαρξιστικές αντιλήψεις εστιάζοντας περισσότερο στην κατανόηση των ζημιών που επιφέρουν οι κοινωνικές συγκρούσεις, σε σχέση με τις βλάβες που δημιουργούνται από την παραβίαση του ποινικού νόμου (Millward et al., 2022). Η ενασχόληση της εγκληματολογίας με τον τομέα του αθλητισμού μέχρι σήμερα είναι ελάχιστη. Στόχος της ενασχόλησης με αυτόν τον τομέα είναι να ριχθεί περισσότερο φως στη κατανόηση των παραβατικών συμπεριφορών, της εγκληματικότητας και της απόκλισης στον χώρο του αθλητισμού, χρησιμοποιώντας θεωρητικές προσεγγίσεις της κριτικής εγκληματολογίας (Millward et al., 2022). Επιχειρήθηκε η ανάμειξη ιδεών για το έγκλημα του Λευκού Κολάρου και του αθλητισμού, χρησιμοποιώντας τις διατυπώσεις του Σάδερλαντ για αυτή την κατηγορία εγκλημάτων, μέσα σε ένα μαρξιστικό θεωρητικό πλαίσιο. Πραγματοποιήθηκε διάκριση της εγκληματικής δραστηριότητας μεταξύ ιδιοκτητών/διαχειριστών και συμμετεχόντων/θεατών μέσα από την ανάδειξη εγκληματικών ενεργειών, όπως αυτές αποτυπώνονται στο σύνολο των εθνικών και διεθνών νομοθεσιών (Millward et al., 2022). Εντοπίστηκαν όμως δυσκολίες, διότι κάθε άθλημα διαθέτει ένα σύνολο δικών του κανόνων, όπως αυτοί ορίζονται από τα διοικητικά τους όργανα. Η παραβίαση αυτών των κανόνων μπορεί να μην αποτελεί παράνομη πράξη, αλλά να απαγορεύεται από τα διοικητικά όργανα. Παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων είναι η δυνατότητα ενός οργανισμού να έχει πλειοψηφικές μετοχές σε 2 (δύο) συλλόγους που θα μπορούσαν να παίξουν μεταξύ τους, παραβιάζοντας τις συμβατικές απόψεις περί του «ευ αγωνίζεσθαι». Αυτές οι ενέργειες αποτελούν την παραβίαση κανόνων του «Λευκού Κολάρου», δηλαδή ενέργειες κατά των κανόνων, αλλά όχι ενάντια στους κανόνες του νόμου. Η εγκληματικότητα του «Λευκού Κολάρου» περιγράφει ένα ευρύ φάσμα ενεργειών στον αθλητισμό, συμπεριλαμβανομένης της δωροδοκίας, της ευνοιοκρατίας, της απάτης και του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Αυτές οι απόψεις μπορούν να στηριχθούν μέσα από τη μεθοδολογία δράσης της ΔΟΕ και της FIFA, οι οποίες δρουν με τέτοιο τρόπο ο οποίος είναι άκρως διδακτικός ως προς την ανάλυση της εγκληματικότητας του αθλητισμού, καθότι και οι ίδιες έχουν άμεση εμπλοκή σε υποθέσεις διαφθοράς (Millward et al., 2022).

Σύμφωνα με γενικές παραδοχές, οι άνθρωποι διαμορφώνουν τις αξίες και τα συμφέροντά τους μέσα από τις συνθήκες που διαβιών. Όταν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων και αξιών, τείνουν να προσαρμόζουν τις αξίες τους και τα συμφέροντά τους. Οι νόμοι που θεσπίζονται συνήθως υποστηρίζουν τις αξίες και τα συμφέροντα των μελών της κοινωνίας. Όταν εμφανίζονται αντιτιθέμενα συμφέροντα, τότε ο νόμος γίνεται υποστηρικτής των αξιών και συμφερόντων των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων. Οι εφαρμοστές των νόμων δρουν με μεγαλύτερη ευκολία στις περιπτώσεις ομάδων που διαθέτουν χαμηλή οικονομική και πολιτική ισχύ, ενώ εμφανίζουν δυσκολία στη δράση τους, όταν οι παραβάσεις προέρχονται από ισχυρούς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερη καταγραφή εγκλημάτων των ανίσχυρων. Από αυτή τη λογική δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση και ο αθλητισμός (Γεωργούλας, 2016).

Όταν αναφερόμαστε στην εγκληματολογία του αθλητισμού, συνήθως κάνουμε

λόγο για επίσημες και ανεπίσημες καταγραφές αδικημάτων που διαδραματίζονται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο δράσης. Η συζήτηση που λαμβάνει χώρα περιστρέφεται γύρω από πολιτικές και λύσεις που έχουν προκατασκευαστεί. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των καμερών στα γήπεδα, όπου το ερώτημα είναι το κατά πόσο συμβάλλουν στην αποτροπή διενέργειας εγκληματικών πράξεων, ένα ερώτημα στο οποίο δεν έχει δοθεί εμπεριστατωμένη απάντηση. Επομένως, αναφορικά με την εγκληματικότητα στον αθλητισμό, οι αθλητικές δραστηριότητες θα πρέπει να αξιολογηθούν ως κοινωνικές πρακτικές οι οποίες εμφανίζονται σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής, όπου η αλληλεπίδραση είναι έντονη. Ερευνώντας σφαιρικά το ζήτημα, λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις παραμέτρους θα δοθεί η δυνατότητα ενός μεγαλύτερου αντικειμένου μελέτης και όχι μόνο η μελέτη του αν οι κάμερες στα γήπεδα μπορούν να αποτρέψουν τη διενέργεια εγκληματικών πράξεων (Γεωργούλας, 2016). Χαρακτηριστικό γνώρισμα της αθλητικής εγκληματικότητας είναι ότι αποτελεί παράγωγο της καπιταλιστικής αγοράς, ενώ ο σκοπός της κριτικής εγκληματολογίας του αθλητισμού είναι η ανάδειξη της αθλητικής αποκλίνουσας συμπεριφοράς και οι συνέπειες του τρόπου λειτουργίας της στα κοινωνικά στρώματα. Η ενεργοποίηση μελών του κοινωνικού συνόλου μαζί με τους εμπλεκόμενους του συστήματος οδηγεί στην ανάπτυξη νέων μορφών σκέψης και αντίληψης για την αντιμετώπιση του ζητήματος (Γεωργούλας, 2016).

2.5.1 Το παράδειγμα του Κατάρ στη θεωρία του αθλητικού εγκλήματος.

Το 2010 το Κατάρ είχε κερδίσει, μέσα από αμφισβητούμενες διαδικασίες, την ανάληψη διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου του 2022. Η διοργάνωση απαιτούσε την κατασκευή εννέα νέων σταδίων και την ανακαίνιση τριών. Δεδομένης της έλλειψης εργατικού δυναμικού στη χώρα δημιουργήθηκε ένα κύμα μετανάστευσης εργατών, οι οποίοι επέλεξαν να εργαστούν στα έργα ανοικοδόμησης και ανακαίνισης σταδίων. Τρία χρόνια αργότερα έρχονται στο φως της δημοσιότητας αναφορές για κακομεταχείριση των εργατών υπό τις προϋποθέσεις του νόμου «KAFALA» του Κατάρ. Ένας νόμος ο οποίος «επέτρεψε» τον θάνατο ορισμένων εργατών, οι οποίοι κάτω από ιδιαίτερα κακές συνθήκες εργάζονταν προκειμένου το Κατάρ να φιλοξενήσει τη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου (Millward et al, 2022).

Το παράδειγμα του Κατάρ μας αποδεικνύει ότι το έγκλημα δεν υποβόσκει μόνο μέσα στον αθλητισμό αλλά και σε ότι σχετίζεται με αυτόν. Στην περίπτωση του Κατάρ πολλές από τις ενέργειες που προαναφέρθηκαν αποτέλεσαν νόμιμες ενέργειες και απολύτως συμβατές με το εθνικό δίκαιο του Κατάρ αλλά και το διεθνές δίκαιο. Για την ορθότερη ανάλυση ζητημάτων όπως το προαναφερόμενο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στοιχεία όπως, η δομική ανάλυση των δυνάμεων που ευνοούν το

έγκλημα και η αδυναμία που επιδεικνύεται ούτως ώστε να κατανοηθεί το έγκλημα ως παράγωγο της ανθρώπινης δράσης. Επίσης, χρήσιμα αναλυτικά δεδομένα δίνει και η ανάλυση του ρόλου που διαδραματίζει το σύστημα δικαιοσύνης το οποίο παρουσιάζει δυσκολίες στο να επιλέξει και να επισημάνει παρόμοιες πράξεις ως εγκλήματα. Η κοινωνική βλάβη στον αθλητισμό δεν μπορεί να μείνει μέσα σε στενά εννοιολογικά καλούπια, αλλά θα μπορούσε να περιλαμβάνει πληθώρα περιπτώσεων, όπως οι σωματικές βλάβες και οι συναισθηματικές βλάβες οι οποίες πολύ δύσκολα μπορούν να μετρηθούν ή να αποδοθούν σε αιτιότητα. Όπως στην περίπτωση των εργατών του Κατάρ, έτσι και στην περίπτωση του δυστυχήματος στο Hillsborough όπου 96 άνθρωποι βρήκαν τραγικό θάνατο κατά τη διάρκεια διεξαγωγής ποδοσφαιρικού αγώνα, μετά από την είσοδο υπεράριθμων θεατών στην εξέδρα «Leppings Lane». Η αστυνομία αρχικά επιδόθηκε σε μία προσπάθεια απόδοσης των ευθυνών στους φιλάθλους, ενώ και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απέδωσαν την τραγωδία στους χούλιγκαν. Η αλήθεια ήρθε στο φως όταν η οριζόμενη από τους συγγενείς των θυμάτων Ανεξάρτητη Αρχή έφερε στην επιφάνεια σειρά παραλήψεων της αστυνομίας και αποκάλυψε ότι υπήρξε μεγάλη καθυστέρηση εισόδου των ασθενοφόρων στο γήπεδο (mixanitouxronou, n.b.). Δύο υποθέσεις όπου από εγκληματολογικής ανάλυσης θα πρέπει να εξετασθεί το αν οι δημιουργούμενες βλάβες τόσο στα θύματα όσο και συναισθηματικά στους συγγενείς των θυμάτων προήλθαν από ατύχημα ή ήταν απόρροια παραλήψεων ενεργειών για την περίπτωση του Hillsborough και νομοθετικής κάλυψης στην περίπτωση των εργατών στο Κατάρ.

Κεφάλαιο Τρίτο

ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΟ-ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

3. Σχέσεις Εξουσίας.

Πώς φτάσαμε όμως σε αυτό το σημείο; Είναι ένα ερώτημα, το οποίο μπορεί να μας δώσει απαντήσεις για τον ρόλο που διαδραμάτισε το κράτος και η δικαιοσύνη στο να αυξηθεί η αθλητική διαφθορά τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Στη χώρα μας με νόμο την δεκαετία του 1980, Ν. 1070/1980, τα ποδοσφαιρικά σωματεία μετατράπηκαν σε ανώνυμες εταιρίες με αποτέλεσμα οι σύλλογοι να ακολουθήσουν την διεθνή τάση φιλελευθεροποίησης και την εμπορευματοποίηση του αθλήματος. Με αυτόν τον τρόπο εισήλθαν επενδυτές στα μεγάλα σωματεία, ενισχύοντας τις

πελατειακές σχέσεις μεταξύ σωματείων και πολιτικού συστήματος. Από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα αρχίζουν να αναπτύσσονται σχέσεις μεταξύ των μεγαλοεπενδυτών και των οργανωμένων οπαδών, με αποτέλεσμα το ποδόσφαιρο να αρχίζει να εξουσιάζεται από λίγους, οι οποίοι διόλου τυχαία αποτελούν τους οικονομικά ισχυρούς, διαχωρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τους συλλόγους σε οικονομικά δυνατούς και σε οικονομικά αδύναμους. Παράλληλα, οι «ισχυροί» επιδόθηκαν σε προσπάθειες ελέγχου της διαιτησίας και των ποδοσφαιρικών θεσμών, δημιουργώντας συνθήκες ανισοτήτων. Τα παιχνίδια εξουσίας από τους παράγοντες των ομάδων, πέραν των αθλητικών επιτευγμάτων τους μέσα από τις ομάδες που διοικούν, απολαμβάνουν και επιτυχίες στις ευρύτερες οικονομικές στοχεύσεις τους (Ζαϊμάκης, 2023). Μέσα σε αυτό το κλίμα είναι λογικό να αμφισβητούνται έντονα οι ποδοσφαιρικοί θεσμοί, ενώ φανατικοί οπαδοί και φίλαθλοι του αθλήματος δηλώνουν τη δυσαρέσκειά τους για το ελληνικό ποδόσφαιρο αλλά και γενικότερα για τις αθλητικές διοργανώσεις. Από το συγκεκριμένο «παιχνίδι» δε θα μπορούσαν να απουσιάζουν και οι δημοσιογράφοι, οι οποίοι μέσα από το δημοσιογραφικό οπαδισμό που επιδεικνύουν, διαχέουν τη βία, ενώ μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τις διαδικτυακές κοινότητες ενισχύουν τη βίαιη κουλτούρα στους αθλητικούς χώρους. Η χρήση επιθετικών, ρητορικών και προκλητικών τίτλων σε αθλητικές εφημερίδες και αθλητικούς ιστότοπους ενισχύουν μεταξύ άλλων τις τάσεις κοινωνικού ρατσισμού στους οπαδικούς κύκλους (Ζαϊμάκης, 2023).

3.1 Διαφθορά στο Ποδόσφαιρο

Το σύγχρονο ποδόσφαιρο χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία της εμπορευματοποίησης και του επαγγελματισμού, με αποτέλεσμα να έχει χαθεί το «ιδεώδες» πνεύμα του αθλητισμού και η αρχή του «ευ αγωνίζεσθαι». Πέραν της εμπορευματοποίησης και του επαγγελματισμού που χαρακτηρίζει το ποδόσφαιρο στις μέρες μας, η άνθιση της στοιχηματικής βιομηχανίας διαδραματίζει και αυτή τον δικό της ρόλο. Χώρες, όπως η Κίνα και η Ινδονησία, έχουν προβεί στην ίδρυση οργανώσεων, οι οποίες ασχολούνται με τον παράνομο στοιχηματισμό. Σε αυτή την παραβατική διαδικασία έντονο είναι και το φαινόμενο εμπλοκής ατόμων που κατέχουν ενεργό ρόλο στο άθλημα αναλαμβάνοντας πρωταγωνιστικούς ρόλους, όπως οι παράγοντες του ποδοσφαίρου, οι διαιτητές ακόμη και ποδοσφαιριστές. Αναφορικά με την εμπλοκή των ποδοσφαιριστών, ιδιαίτερα με την αρχή της οικονομικής κρίσης, συνέβαλε η μη καταβολή των δεδουλευμένων προς τους ποδοσφαιριστές από τις διοικήσεις, με αποτέλεσμα ένα μέρος αυτών να ωθούνται στο στήσιμο αγώνων προκειμένου να αποκομίσουν οικονομικό όφελος. Ακόμη ένας παράγοντας είναι η ύπαρξη παράνομων στοιχηματικών κυκλωμάτων που μέσα από το διαδίκτυο διακινούν τον παράνομο στοιχηματισμό. Υπάρχουν και οι περιπτώσεις αθλητών, οι οποίοι ναι

μεν στην ποδοσφαιρική τους καριέρα λαμβάνουν υψηλές αμοιβές εντούτοις όμως επιζητούν την αύξηση των κερδών τους μέσα από την χειραγώγηση αγώνων, πλουτίζοντας παράνομα. Δεν είναι όμως μόνο οι αθλητές που δρουν κατά αυτόν τον τρόπο, είναι και οι παράγοντες των αθλητικών σωματείων, οι οποίοι ενισχύουν και οι ίδιοι αυτή την τάση, μέσω των προσωπικών τους προσδοκιών για τις ομάδες τους. Προσδοκία των παραγόντων είναι οι ομάδες τους να συμμετέχουν σε κορυφαίες ευρωπαϊκές διοργανώσεις ή να αποφύγουν τον υποβιβασμό. Τέλος, μέσα σε αυτόν τον φαύλο κύκλο που έχει δημιουργηθεί, ρόλο διαδραματίζουν και οι διαιτητές των αγώνων, οι οποίοι αποδέχονται τις δωροδοκίες ή τις πιέσεις των παραγόντων των ομάδων και συμβάλλουν στην αλλοίωση αποτελεσμάτων (Φάκος, 2015).

Στη σύγχρονη εποχή, το ποδόσφαιρο έχει φύγει από τους αγωνιστικούς χώρους και έχει εισέλθει σε ευρύτερους κοινωνικούς χώρους. Ως το λαοφιλέστερο άθλημα έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών και επιχειρηματικών ομίλων, οι οποίοι αντιλήφθηκαν τη δύναμη που μπορεί να τους παρέχει η ενασχόλησή τους με το άθλημα, δίνοντας τους δυνατότητες όπως η διαφήμιση των προϊόντων τους και η ανάπτυξη νέων μορφών επενδύσεων. Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου συνδέεται πλέον με τις πολιτιστικές λειτουργίες του καπιταλισμού, της ύστερης νεωτερικότητας. Σε αυτή την περίοδο, μπορεί κανείς εύκολα να διακρίνει τις δομικές αλλαγές στην πολιτική οικονομία των αθλημάτων, τόσο σε εθνικό και τοπικό επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο. Έχουμε την εισροή νέων μορφών κεφαλαίων, όπως και επενδύσεων από πολλές και διαφορετικές πηγές, όπως για παράδειγμα τα συνδρομητικά κανάλια, οι πολυεθνικές αθλητικές εταιρείες, ακόμα και εταιρείες δημοσίων σχέσεων (Ζαϊμάκης, 2013).

Η παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου αποτέλεσε στρατηγική των θεσμών διακυβέρνησης του, με το παράδειγμα της FIFA να είναι το χαρακτηριστικότερο. Η FIFA το 1994 αποφάσισε να διοργανωθεί το Παγκόσμιο Κύπελλο από χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Λατινικής Αμερικής δίνοντας την ανάληψη διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου στις Η.Π.Α. Ο απώτερος σκοπός αυτής της απόφασης ήταν η διεύρυνση της πελατείας και σε χώρες που μέχρι πρότινος το ποδόσφαιρο κατηγοριοποιούνταν σε τέταρτη ή ακόμη και σε πέμπτη θέση λαοφιλίας. Παρατηρούμε πλέον ότι το ποδόσφαιρο αποτελεί έναν χώρο όπου συνδυάζονται διαφορετικά στοιχεία, νεοφιλελεύθερες οικονομικές στρατηγικές, μια πολιτισμική βιομηχανία η οποία επιδοτείται και ενισχύεται από το κράτος και η οποία μπορεί να επηρεάζει τις συνειδήσεις και την ρουτίνα του κοινωνικού κόσμου εκατομμυρίων ανθρώπων. Μαζί με την παγκοσμιοποίηση του ποδοσφαίρου έχει επέλθει και ο διεθνής ανταγωνισμός ανάμεσα στα αθλητικά σωματεία, τα οποία έχουν ως στόχο τη συσσώρευση του οικονομικού κεφαλαίου, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μονοπωλιακές καταστάσεις. Ο υγιής ανταγωνισμός έχει χαθεί, όπως και η ελαχιστοποίηση των ανταγωνιστικών πρωταθλημάτων, με τα ισχυρά σωματεία να αρνούνται σθεναρά την παραχώρηση μικρού ποσοστού από τα εμπορικά τους έσοδα στους μικρότερους οικονομικής δύναμης συλλόγους (Ζαϊμάκης, 2013).

Τη διαφθορά στο ποδόσφαιρο την εντοπίζουμε και στις πρακτικές της Διεθνούς

Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου. Παράδειγμα αποτελεί το σκάνδαλο όπου οι ελβετικές αρχές συνέλαβαν ορισμένους αξιωματούχους της, απαγγέλοντας ποινικές διώξεις σχετικά με τις προσφορές για τη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου την περίοδο 2018 και το 2022. Η FIFA προκειμένου να περισώσει τη φήμη της, χρησιμοποίησε επικοινωνιακές στρατηγικές. Η βασική στρατηγική που ακολούθησε ήταν αυτή της άρνησης, με σκοπό την αποφυγή των ευθυνών (Naby, 2017).

Ο αθλητισμός αποτελεί μια βιομηχανία πολλών δισεκατομμυρίων παγκοσμίως. Οι χώρες ανταγωνίζονται η μία την άλλη για τη διεξαγωγή μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων, για σκοπούς κυρίως οικονομικής ανάπτυξης. Σε αυτές τις διαδικασίες απουσιάζει η διαφάνεια και η λογοδοσία με αποτέλεσμα να οδηγούνται προς την διαφθορά. Η επιλογή του Κατάρ για τη διεξαγωγή του Παγκοσμίου Κυπέλλου φαίνεται πως ανήκε σε αυτές τις περιπτώσεις. Υπό αυτές τις σκιώδεις διαδικασίες η FIFA προέβη σε ενέργειες προκειμένου να επιβεβαιώσει, ότι η επιλογή του Κατάρ ήταν απαλλαγμένη από δωροδοκίες και άλλες πράξεις διαφθοράς. Μεγάλοι χορηγοί της, όπως η Adidas, η Coca-cola και άλλοι τεράστιοι εταιρικοί κολοσσοί, ζήτησαν σχετικές διευκρινίσεις από την Ομοσπονδία, καθώς όλες μαζί πλήρωσαν για την συγκεκριμένη διοργάνωση ένα ποσό πάνω από 720 εκατομμύρια δολάρια (Naby, 2017).

3.2 Κρατικό-εταιρικό Έγκλημα και Αθλητισμός

Το κράτος βρίσκεται σε άμεση αλληλεξάρτηση με το επιχειρηματικό κεφάλαιο μέσα από τις απευθείας μετατροπές του δημόσιου χρήματος σε ιδιωτικές συμβάσεις, όπως και μέσα από την παροχή υπηρεσιών διευκόλυνσης και συγκεκριμένων πολιτικών, για παράδειγμα η θέσπιση νόμων, οι υπουργικές αποφάσεις και η συνολικότερη ευνοϊκή λειτουργία της κρατικής εξουσίας. Αυτός είναι ο τρόπος, με τον οποίο λειτουργεί η σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία. Ο όρος κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα δεν αποτελεί έναν ουδέτερο όρο, αλλά ένα προϊόν μίας πολιτικο-ιδεολογικής απόφασης, ως αποτέλεσμα ενός δημιουργούμενου θεωρητικού διλήμματος που απορρέει από την ιστορική παράδοση της εγκληματολογικής θεωρίας. Στην κριτική εγκληματολογία είναι αποδεκτός ο ορισμός που απέδωσε ο Quinney, ο οποίος ανέφερε ότι ο όρος έγκλημα συνδέεται με την ανθρώπινη συμπεριφορά και ορίζεται ως εγκληματική από τους επίσημους φορείς. Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί κανείς να αντιληφθεί ότι το κράτος και οι φορείς του δύσκολα μπορούν να χαρακτηριστούν δράστες εγκλημάτων, διότι διαθέτουν την δυνατότητα αλλαγής του ορισμού και επιπλέον την εξαφάνιση των εγκλημάτων τους στον σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας (Γεωργούλας, 2016). Επομένως, η εξέταση της εγκληματικότητας

μόνο νομικά θα οδηγούσε σε έναν περιορισμό του φαινομένου και θα συνδεόταν μόνο στις παραβιάσεις των νόμων, όπως αυτές έχουν θεσπιστεί μέσω νόμων από το κράτος. Για τους λόγους αυτούς οι Cohen και Sharkansky έκαναν χρήση των όρων της μη εγκληματικής παρέκκλισης και των ανεπιθύμητων συμπεριφορών. Το ζητούμενο όμως που προκύπτει είναι για τις συμπεριφορές, που νομικά δεν αποτελούν εγκληματικές πράξεις, αλλά παράγουν κοινωνική βλάβη. Για να γίνει μία ορθή κατανόηση της βλαπτικότητας αυτών των συμπεριφορών, προτείνεται η αποκάλυψη ότι οι ορισμοί για το έγκλημα είναι περιοριστικοί και κατευθυνόμενοι, αναζητώντας παράλληλα κοινωνικές εννοιολογήσεις (Γεωργούλας, 2016).

Το κρατικό - επιχειρηματικό έγκλημα συνδέεται άμεσα με την αλληλεπίδραση του κράτους και των επιχειρήσεων, οι οποίες προβαίνουν στη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων. Αρχικά ο όρος κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα, αναφερόταν στη λειτουργία των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων, η οποία είναι αλληλένδετη και όχι ανταγωνιστική, μία σχέση μέσω της οποίας διεκδικούνται κοινοί στόχοι, δίνοντας το στίγμα ότι καμία επιχείρηση δεν δύναται να λειτουργήσει δίχως τη στήριξη της κυβέρνησης, όπως και το αντίστροφο (Γεωργούλας, 2016). Τα επόμενα χρόνια οι Aulette και Michalowski διατύπωσαν την άποψη, κατόπιν μελέτης περίπτωσης, ότι δε χρειάζεται το κράτος να αναλαμβάνει ενεργό ρόλο προκειμένου να βοηθήσει μια επιχείρηση, αλλά αρκεί απλά να διατηρεί παθητική στάση. Έπειτα, οι Kramer και Michalowski, διατύπωσαν μία ενοποιημένη θεωρία σύμφωνα με την οποία, το κρατικό-εταιρικό έγκλημα αποτελεί τις κοινωνικά επιβλαβείς και παράνομες ενέργειες, οι οποίες αποτελούν τα παράγωγα των σχέσεων μεταξύ πολιτικών ή θεσμών της πολιτικής διακυβέρνησης και των θεσμών της οικονομικής παραγωγής και διανομής (Γεωργούλας, 2016).

Η έννοια του κρατικού-εταιρικού εγκλήματος που έχει αναπτυχθεί, επιδιώκει να σπάσει το εννοιολογικό τείχος ανάμεσα στα οικονομικά εγκλήματα και τα πολιτικά εγκλήματα, προκειμένου να εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους διαπράττονται και τους κοινωνικούς τραυματισμούς που αναδύονται από τις διασταυρώσεις οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων. Οι περιπτώσεις κρατικού-εταιρικού εγκλήματος που έχουν μέχρι σήμερα εξεταστεί, δεν αφορούν εγκλήματα με τη νομική έννοια της λέξης. Πολλές από τις παραβιάσεις που μέχρι τώρα έχουν συμβεί, συνεπάγονται με παραβιάσεις των ρυθμιστικού δικαίου, όπου από νομικής άποψης οι παραβιάσεις αυτές δεν αποτελούν εγκλήματα. Η ανάπτυξη συστημάτων ρυθμιστικού δικαίου και όχι ποινικού, ως εργαλείο για την αντιμετώπιση των δημιουργούμενων βλαβών, προκαλείται από εταιρικές και κυβερνητικές ελίτ προκειμένου να εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους. Τα κρατικά-εταιρικά εγκλήματα αποτελούν παράλληλες ή κοινωνικά ζημιογόνες ενέργειες που συμβαίνουν όταν ένας ή περισσότεροι θεσμοί πολιτικής διακυβέρνησης επιδιώκουν έναν στόχο σε άμεση συνεργασία με ένα ή περισσότερα ιδρύματα οικονομικής παραγωγής και διανομής. Χαρακτηριστική είναι η ανάλυση του Kramer για το διαστημικό λεωφορείο Τσάλεντζερ και η μελέτη των Kauzlarich και Kramer για τη σχέση μεταξύ της κυβέρνησης των Η.Π.Α. και των

κατασκευαστών πυρηνικών όπλων, τονίζοντας το κεντρικό και άμεσο ρόλο του κράτους για την έναρξη συνεταιρικών συνεργασιών (Pontell&Geis, 2007).

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η πολιτική μηχανή ως μία άτυπη μορφή εξουσίας, η οποία επιτρέπει την ανάπτυξη σχέσεων ανταλλαγών και εξυπηρετήσεων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, μέσα από τη δημιουργία πελατειακών δικτύων, την παροχή πολιτικών προνομίων, επιδεικνύοντας τεράστια ανοχή προς τις επιχειρήσεις. Με αυτό τον τρόπο οι επιχειρηματίες λαμβάνουν προνομιακές υπηρεσίες οι οποίες δεν μπορούν να ληφθούν από τις επίσημες δομές. Η πολιτική μηχανή εκπροσωπείται σύμφωνα με τον Μέρτον από τον «πολιτικό-μηχανή» και σύμφωνα με νεότερους θεωρητικούς από τον «επιχειρηματία-πολιτικό», όπου εύστοχα αποδίδεται στην καθομιλουμένη με την λέξη «πολιτικάντης» (Βασιλαντωνοπούλου, 2014). Η παροχή πολιτικών προνομίων στους μεγάλους επιχειρηματίες του ποδοσφαίρου, μέσα από μονοπωλιακές πρακτικές και διευκολύνσεις βοηθά στη μεγιστοποίηση των κερδών των ισχυρών ενώ η πολιτική αυτή της κάλυψης βοηθά την επιχειρηματική δράση και τείνει να αποτυπώνεται στη συνείδηση του κόσμου ως συστατικό στοιχείο της κοινωνικής οργάνωσης.

Στη διατήρηση της σκιάς στον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο έχουν συμβάλει και οι φορείς του επίσημου κρατικού ελέγχου, όπως και οι υπερεθνικοί μηχανισμοί, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την αντιμετώπιση του ζητήματος. Η οπαδική βία θεωρείται μέρος του αθλητισμού, το οποίο δε συνδέεται με τις εφαρμοσμένες πολιτικές αλλά αποδίδεται σε άλλους παράγοντες, όπως η αίσθηση ευχαρίστησης που λαμβάνουν αυτοί που την προκαλούν ή ακόμη περισσότερο αποτελεί πεδίο για εκτόνωση, τέρψη της επιθυμίας για κυριαρχία απέναντι σε άτομα άλλων ομάδων. Οι απόψεις αυτές στερούνται εμπειρικών ενδείξεων, εντούτοις όμως είναι αρκετά δημοφιλείς. Προς αυτή την κατεύθυνση ρόλο διαδραματίζουν και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία δείχνουν να παραγνωρίζουν το γεγονός, ότι αποτελούν μέρος του προβλήματος, διότι εύκολα μπορούν να ελεγχθούν και να εκμεταλλευτούν από μία κυρίαρχη δύναμη, με αποτέλεσμα να χάνεται η κριτική σκέψη, αποτελώντας μέσα αναπαραγωγής εργαλειακών λογικών. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλλουν στον στιγματισμό του συνόλου των οπαδών, οι οποίοι όμως στην πλειοψηφία τους λειτουργούν αποτρεπτικά στις περιπτώσεις που εμφανίζεται η απειλή διάπραξης επεισοδίων (Γεωργούλας, 2016). Κατόπιν των όσων αναφέρθηκαν με ευκολία μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο επιστημονικός και δημοσιογραφικός λόγος για τον αθλητισμό αποτελεί μέρος του προβλήματος, όπου πολλές φορές συγκαλύπτει την πραγματική διάσταση του προβλήματος, το οποίο δε βρίσκεται στους κόλπους των απλών ανθρώπων ή οπαδών αλλά είναι συνδεδεμένο ή απόρροια του κρατικού εταιρικού εγκλήματος.

Στη χώρα μας, θα ανέμενε κανείς ότι το σκάνδαλο των στημένων αγώνων (Korioropolis), το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω, θα λειτουργούσε ως αφορμή για ουσιαστικές αλλαγές στο ελληνικό ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό. Εντούτοις, αντί να ανταποκριθεί στις προσδοκίες οδήγησε στη συγκάλυψη της πραγματικότητας. Το κρατικό-εταιρικό έγκλημα συνεχίζει να υφίσταται και να διογκώνει το πεδίο δράσης

του. Δεν υπάρχει μόνο η εμφανής ατιμωρησία και η δικαστική κωλυσιεργία, αλλά και οι πολιτικές παρανομίες των κυβερνητικών πολιτικών μέσα από την ασυλία που προσφέρουν στους ιδιοκτήτες των αθλητικών εταιρειών. Ιδιοκτήτες οι οποίοι έχουν καταδικαστεί από τα ελληνικά δικαστήρια, επιβραβεύονται από το κράτος με την παροχή χρηματοδοτήσεων και αδειών για την ανέγερση νέων γηπέδων και άλλες διευκολύνσεις, όπως η χορήγηση αδειών για τη χρήση δημόσιων οικοπέδων. Πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι το κρατικό-εταιρικό έγκλημα εξαπλώνεται σε όλο το πλαίσιο της αθλητικής δραστηριότητας και πλέον αποτελεί ίσως μία αποδεκτή για την κοινωνία πραγματικότητα (Γεωργούλας, 2016).

Ο τρόπος δράσης των παραγόντων του αθλητισμού αλλά και η λειτουργία του κράτους επιβεβαιώνεται ως ένα σημείο και από την θεωρητική διατύπωση των Matthews και Kauzlarich, οι οποίοι έδειξαν ότι το κρατικό-εταιρικό έγκλημα ως φαινόμενο δεν αποτελεί μόνο μια παραβίαση του νόμου, αλλά ένα ζήτημα τριμερούς σχήματος ανάλυσης, στο οποίο δίνεται βάση στη δομική μικροανάλυση χρησιμοποιώντας έννοιες του οργανωσιακού εγκλήματος. Μέσα σε αυτό περιλαμβάνονται η έννοια του στόχου, της ευκαιρίας και του κοινωνικού ελέγχου. Ως προς τον στόχο, ο αγώνας για το κέρδος μπορεί να οδηγήσει σε πολιτικές και επιβλαβείς πρακτικές για τους καταναλωτές και τους εργαζόμενους, ενώ οι ευκαιρίες που δημιουργούνται προκύπτουν από την έλλειψη του κοινωνικού ελέγχου, μια έλλειψη που αποδεικνύει τη σχέση αλληλεξάρτησης, ελεγκτή(κράτους) και ελεγχόμενου(Ανώνυμων Εταιριών) (Γεωργούλας, 2019). Σε αυτό το επίπεδο ανάλυσης του φαινομένου έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε λόγο για ενέργειες οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο συμπράξεων μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, συμπράξεις οι οποίες προστατεύονται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, επομένως χαρακτηρίζονται από νομιμότητα.

3.2.1 Το Ποδόσφαιρο στην Ελλάδα

Στη χώρα μας η αγωνιστική δυναμική των ποδοσφαιρικών ομάδων είναι συνδεδεμένη με την οικονομική δύναμη των παραγόντων που τις διοικούν. Ανάλογα δηλαδή με την οικονομική τους και επενδυτική τους ευρωστία μπορούν να δρουν ποικιλοτρόπως στον κόσμο του ποδοσφαίρου. Τους δίνεται η δυνατότητα, πέραν του να μονοπωλούν το άθλημα, να έχουν και ισχυρή επιρροή στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Πέρα από τη δύναμη που τους δίνει η οικονομική τους επιφάνεια, έχουν φροντίσει να δημιουργήσουν και τους οπαδικούς στρατούς, με τη συμμετοχή υπεράριθμων ατόμων με στόχο την εξασφάλιση ευνοϊκών αποφάσεων για τους

συλλόγους που διοικούν, αλλά και για τα επαγγελματικά τους συμφέροντα. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των πιστών οπαδών που λειτουργούν ως μέσο πίεσης προς τα κέντρα λήψεως αποφάσεων. Το παράδειγμα της Νομοθετικής πρωτοβουλίας στην υπόθεση της πολύ-ιδιοκτησίας μεταξύ ΠΑΟΚ και Ξάνθης, είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα (The Paper, n.d.). Δεν εξετάζεται η ενοχή ή όχι των δύο Ανώνυμων Εταιρειών, αλλά τα αντανakλαστικά που επέδειξε το κράτος υπό τις πιέσεις Βουλευτών (όπως αναφέρεται σε σχετικά δημοσιεύματα η περίπτωση Ευρωβουλευτή της Νέας Δημοκρατίας, ο οποίος φέρεται να έθεσε θέμα παραίτησης σε περίπτωση εφαρμογής της απόφασης για υποβιβασμό ποδοσφαιρικού συλλόγου (Reporter, n.b.) παράλληλα με την άσκηση έντονων πιέσεων μέσα και από τους συνδέσμους οπαδών.

Στην Ελλάδα έχουν εμφανιστεί νέες γενιάς παράγοντες, οι οποίοι διαθέτουν ευελιξία και τις περισσότερες φορές χαρακτηρίζονται από καιροσκοπισμό και προσδοκία αποκόμισης προσωπικού οφέλους. Η εμπορευματοποίηση του αθλήματος έδωσε τη δυνατότητα ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων μεταξύ παραγόντων και πολιτικού συστήματος. Το δημιουργούμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον βοήθησε στη διάπραξη εγκληματικής δράσης, όπως η φοροδιαφυγή, ο παράνομος πλουτισμός, η χρήση απαγορευμένων ουσιών και η δημιουργία κέντρων, τα οποία ελέγχουν και χρηματίζουν αρχές, αθλητές και διαιτητές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η έρευνα της FIFAPro (Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Επαγγελματιών Ποδοσφαιριστών), η οποία έδειξε για το 2012 ότι το 30,3% των επαγγελματιών ποδοσφαιριστών έχει προσεγγιστεί για να συμμετάσχει σε στήσιμο αγώνα (Ζαϊμάκης, 2013).

Το επαγγελματικό ποδόσφαιρο λειτουργεί μέσα σε ένα καπιταλιστικό περιβάλλον, όπου κυριαρχεί η συσσώρευση κεφαλαίου και μία λογική εμπορευματοποίησης του αθλήματος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η εισροή κεφαλαίων στα ταμεία των ομάδων είναι πάντοτε μεγάλη. Για παράδειγμα, τα σωματεία στην Ελλάδα σύμφωνα και με ετήσιους απολογισμούς για την περίοδο 2004-2008, εμφάνισαν παθητικούς ισολογισμούς πλην ελάχιστων εξαιρέσεων, ενώ τα χρόνια της κρίσης οι θεωρητικά χαρακτηριζόμενες ως μεγάλες ομάδες εμφάνισαν μεγαλύτερες οικονομικές ζημιές. Επομένως, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ποδοσφαιρική επιχειρηματικότητα δεν ακολουθεί την τυπική καπιταλιστική λογική αύξησης του πλούτου αλλά συνδέεται και με άλλες επιδιώξεις και φιλοδοξίες των επιχειρηματιών, όπως είναι η αύξηση της δημόσια προβολής και της φήμης τους που αυτομάτως συμβάλλει στο άνοιγμα της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας σε ευρύτερους χώρους (Ζαϊμάκης, 2013). Παρατηρείται τα τελευταία χρόνια ιδιοκτήτες ομάδων να είναι παράλληλα και ιδιοκτήτες ομίλων τηλεπικοινωνιών και άλλων εταιρειών με τελειώς διαφορετικά επιχειρηματικά αντικείμενα.

3.2.2 Η Διοικητική Οργάνωση του Ελληνικού Ποδοσφαίρου

Στην χώρα μας το ποδόσφαιρο διοικείται οργανωτικά και λειτουργικά από την ΕΠΟ (Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία). Η ΕΠΟ αποτελεί μία κεντρική ποδοσφαιρική αρχή, η οποία είναι υπεύθυνη για την οργάνωση και την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου στη χώρα μας. Από την ίδρυση της και μέχρι σήμερα αποτελεί τον ανώτατο οργανισμό διοίκησης του αθλήματος. Η οργανωτική της δομή βασίζεται στη Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό της Συμβούλιο, την Εξελεγκτική Επιτροπή και τα Δικαιοδοτικά Πειθαρχικά Όργανα (ΕΡΟ, n.b.). Αποτελεί μία αυτοδιοίκητη Ομοσπονδία, όπου σύμφωνα με το θεμελιώδη δικαίωμα, το οποίο εκρέει από το ελληνικό Σύνταγμα και ειδικότερα από το άρθρο 12 του Συντάγματος ορίζει ότι «1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια. 2. Το σωματείο δεν μπορεί να διαλυθεί για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση» (hellenicparliament ,n.b.). Η δυνατότητα αυτή συνεπάγεται ότι η λειτουργία της ΕΠΟ διέπεται από το δικό της καταστατικό και δεν γίνεται επιτρεπτή καμία νομοθετική παρέμβαση, η οποία θα προβλέπει οποιασδήποτε φύσης περιορισμούς ή ακόμη περισσότερο τον επηρεασμό της λειτουργίας της ή τους επιδιωκόμενους στόχους της. Επομένως, εκ του Συντάγματος δημιουργείται ένα προστατευτικό πλαίσιο όπου επιτρέπεται η ελεύθερη σύσταση και η ανεμπόδιστη λειτουργία των προσώπων που την συγκροτούν. Το κράτος οφείλει να σέβεται το Συνταγματικό δικαίωμα της ΕΠΟ διότι σε αντίθετη περίπτωση θα έρθει σε ευθεία αντίθεση με το δικαίωμα στο «συνεταιρίζεσθαι» (syntagmawatch, n.b.).

Το περίφημο αυτοδιοίκητο περιλαμβάνει ό,τι σχετίζεται με τα εσωτερικά οργανωτικά ζητήματα των αθλητικών φορέων σε ερασιτεχνικό πάντα επίπεδο. Όταν αναφερόμαστε σε ιδιοκτησιακά, επαγγελματικά ή οικονομικά ζητήματα υπάρχουν και σχετικοί περιορισμοί. Η νομολογία κρίνει ότι σε αυτές τις περιπτώσεις δεν τίθεται θέμα αυτοδιοίκητου και το κράτος διαθέτει τη δυνατότητα παρέμβασης και ελέγχου, κυρίως μέσα από την ΕΕΑ (Επιτροπή Επαγγελματικού Αθλητισμού). Η πραγματικότητα αυτή μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το αυτοδιοίκητο του ελληνικού ποδοσφαίρου έχει τα όριά του, καθότι τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας έχουν το δικαίωμα άσκησης ελέγχων νομιμότητας στις περιπτώσεις που συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος (syntagmawatch, n.b.).

Πώς όμως λειτουργεί η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία ως ανώτατος φορέας οργάνωσης και λειτουργίας του ποδοσφαίρου στην χώρα μας; Παρά το γεγονός ότι η ΕΠΟ επιχορηγείται από το ελληνικό κράτος, αρκετές φορές επικαλείται το «αυτοδιοίκητο» προκειμένου να καλύψει μη σύννομες ενέργειες. Για παράδειγμα, η

απαγόρευση προς τις Π.Α.Ε. άσκησης του Συνταγματικού τους δικαιώματος για την παροχή έννομης προστασίας από τα Δικαστήρια, επιτρέποντάς τους μόνο την προσφυγή στα δικά τους όργανα. Στο πλαίσιο των δικών τους οργάνων λειτουργούν Πειθαρχικές Επιτροπές που τις δίνουν το δικαίωμα να διατηρούν παράλληλα και την πειθαρχική δικαιοδοσία. Το 2012 κατά τις διαδικασίες αρχαιρεσιών για την εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΠΟ, ενώ θα έπρεπε να συμμετάσχουν 400 εκλέκτορες ψήφισαν μόνο οι 57. Επί της ουσίας, οι εκλογές διεξήχθησαν με έναν εκπρόσωπο από κάθε νομό. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε καμία ευρωπαϊκή χώρα σε αντίστοιχες εκλογές ομοσπονδιών δεν υπάρχει εκπροσώπηση από μία ψήφο για κάθε νομό. Επιπλέον, η Ομοσπονδία καθιέρωσε τη λογοκρισία στη δημοσιογραφική κριτική, απειλώντας τα μέλη των Π.Α.Ε, τα οποία θα προβαίνουν σε οποιαδήποτε δήλωση κατά της λειτουργίας της, στην επιβολή πειθαρχικής ποινής για δυσφήμιση του αθλήματος. Τέλος, τον Οκτώβριο του 2010 θεσπίστηκε ο ποδοσφαιρικός εισαγγελέας, με μοναδική αρμοδιότητα την άσκηση πειθαρχικών διώξεων και το δικαίωμα άσκησης εφέσεων κατά αποφάσεων των πειθαρχικών επιτροπών. Ο ορισμός των διαιτητών για τους αγώνες γίνεται και αυτός από την ΕΠΟ μέσω της ΚΕΔ (Κεντρική Επιτροπή Διαιτησίας), η οποία συνεδριάζει ως Συμβούλιο και όχι με την παρουσία εκπροσώπων των Ομάδων, έχοντας μη προκαθορισμένα κριτήρια για την επιλογή των διαιτητών, δημιουργώντας έντονη καχυποψία για την αντικειμενικότητα των ορισμών (Φάκος, 2015).

Σε επίπεδο άσκησης ποινικών διώξεων για ποινικά αδικήματα που τελούνται με αφορμή αθλητικές εκδηλώσεις, αρμόδιος σύμφωνα με το άρθρο 149 του Αθλητικού Νόμου, περί ερασιτεχνικού και επαγγελματικού Αθλητισμού, είναι ο Αθλητικός εισαγγελέας. Επιπλέον, στην αρμοδιότητα του Αθλητικού Εισαγγελέα είναι και η άσκηση ποινικής δίωξης για αδικήματα που τελούνται από πρόσωπα που συμμετέχουν στη διοίκηση των αθλητικών φορέων κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων ή των καθηκόντων τους, όπως επίσης και η εποπτεία στην εκτέλεση των κύριων και παρεπόμενων ποινών που επιβάλλονται κατά τον παρόντα νόμο από τα αρμόδια δικαστήρια. Ο αρμόδιος για τον αθλητισμό Εισαγγελέας, διευθύνει το έργο των αστυνομικών αρχών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν φαινόμενα βίας με αφορμή αθλητικές εκδηλώσεις, ενώ μεριμνά για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Αθλητικού νόμου. Το έργο των αρμόδιων για τον αθλητισμό, Εισαγγελέων εποπτεύει και συντονίζει ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, ο οποίος ορίζεται από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου (οpengon, n.b.).

3.2.3 Σκάνδαλο Κοριόπολις

Το 2011 ύστερα από αστυνομική επιχείρηση, συνελήφθησαν σε περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης δέκα μέλη εγκληματικών οργανώσεων στο πλαίσιο

εισαγγελικής παραγγελίας από την Εισαγγελία Πλημμελειοδικών Αθηνών, αναφορικά με υποθέσεις στημένων αγώνων και παράνομου στοιχηματισμού. Η συγκεκριμένη εγκληματική οργάνωση δρούσε από το 2008 και σκοπό είχε την αύξηση του παράνομου πλουτισμού της. Οι συλλήψεις αυτές σηματοδότησαν την εμφάνιση στη χώρα μας του σκανδάλου «Κοριόπολις», ένα σκάνδαλο για το οποίο η ελληνική δικαιοσύνη μέχρι το 2016 δεν είχε καταλήξει σε οριστικές αποφάσεις. Στην πορεία του σκανδάλου αυξήθηκαν οι κατηγορούμενοι με τον αριθμό να φτάνει στους 84 κατηγορούμενους, μεταξύ των οποίων παράγοντες του ποδοσφαίρου, στελέχη ΠΑΕ, μάνατζερ αθλητών, ποδοσφαιριστές και παίκτες στοιχήματος. Κατηγορούμενοι ήταν ο τότε Πρόεδρος της Σούπερ Λίγκ Γιώργος Μποροβήλος, ο οποίος κατηγορήθηκε για πράξη δωροληψίας και δωροδοκίας. Ενώ από ιδιοκτήτες ΠΑΕ είχε κατηγορηθεί ο τότε Πρόεδρος του Ολυμπιακού Βόλου και νυν δήμαρχος του Βόλου, Αχιλλέας Μπέος, ο ιδιοκτήτης της Ηλιούπολης Γεώργιος Τσακογιάννης, ενώ το 2013 ένοχος κρίθηκε ο επιχειρηματίας και παράγοντας του ποδοσφαίρου, Μάκης Ψωμιάδης. Ακόμη ασκήθηκε δίωξη για παράνομο στοιχηματισμό σε αστυνομικό διευθυντή, ενώ μπασκετμπολίστας παραβίασε τη νομοθεσία περί ντόπινγκ (Γεωργούλας, 2016).

Η πολιτεία, όπως συνηθίζει σε τέτοιες περιπτώσεις, κινήθηκε άμεσα ενώ δημοσιοποιήθηκαν απομαγνητοφωνημένες συνομιλίες. Ο αρμόδιος υφυπουργός Αθλητισμού εκείνης της περιόδου έσπευσε να τονίσει ότι στόχος της πολιτείας είναι να καθαρίσει ο χώρος του ποδοσφαίρου, τονίζοντας παράλληλα ότι τα γήπεδα είναι χώροι γιορτής και όχι βίας. Παράλληλα εκείνη την περίοδο πέρα από τον υφυπουργό Αθλητισμού και ο τότε αρμόδιος υπουργός δήλωνε ότι η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να δώσει ένα οριστικό τέλος, ενώ είχε αποφασιστεί και η επίσπευση του νομοσχεδίου σχετικά με τη βία στα γήπεδα (Γεωργούλας, 2016). Εκ των αποτελεσμάτων όμως δέκα χρόνια αργότερα, τίποτα δεν φαίνεται να έχει αλλάξει, ενώ στον αντίποδα των δηλώσεων πλέον μετράμε και απώλειες ανθρώπινων ζωών.

Σύμφωνα με το κατηγορητήριο για την υπόθεση Κοριόπολις, οι δρώντες έδιναν εντολές σε τρίτα πρόσωπα να πηγαίνουν σε πρακτορεία της ΟΠΑΠ Α.Ε. προκειμένου να υποδυθούν ότι έπαιζαν στοίχημα ως απλοί πελάτες του πρακτορείου, οι οποίοι υποθετικά δε γνώριζαν το αποτέλεσμα του ποδοσφαιρικού αγώνα. Τα ίδια αυτά πρόσωπα εξανάγκαζαν και ποδοσφαιριστές, απειλώνοντας τους και εκβιάζοντάς τους, οδηγώντας τους στην διάπραξη απάτης. Ως ηθικοί αυτουργοί αυτής της δράσης εμφανίζονταν οι μεγαλοπαράγοντες των ποδοσφαιρικών σωματείων. Δύο χρόνια αργότερα και ενώ το θέμα δημοσιογραφικά είχε χάσει το ενδιαφέρον του, η αντιπολίτευση προσπάθησε να το επαναφέρει, ενώ την ίδια περίοδο επιχειρήθηκε η πώληση της ΟΠΑΠ Α.Ε., όπου στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε κανονικά, χάνοντας το κράτος μία εταιρεία κερδοφόρα. Εντελώς συμπτωματικά ένα χρόνο μετά την πώληση της ΟΠΑΠ Α.Ε. ξέσπασε το σκάνδαλο ξεπλύματος βρώμικου χρήματος μέσα από τα δελτία στοιχήματος στα πρακτορεία της εταιρείας και αφού ουσιαστικά είχε αλλάξει ιδιοκτησιακά χέρια (Γεωργούλας, 2016).

Το σκάνδαλο των στημένων αγώνων στην Ελλάδα δικαστικά κατέληξε ως ένα μεγάλο «φιάσκο» με την αθώωση των περισσότερων κατηγορουμένων. Η δίκη

κράτησε 7 χρόνια, με το τέλος να μπαίνει από το Πενταμελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών. Το σκάνδαλο ξεκίνησε με 100 υπόπτους και κατηγορούμενους, εκ των οποίων στο τέλος δικάστηκαν μόνο οι 26 και ένοχοι κρίθηκαν οι 11, με ποινές ανασταλτικού χαρακτήρα. Παράγοντες του ποδοσφαίρου όπως οι Μπέος, Μποροβήλος, Κομπότης κ.ά. απαλλάχθηκαν από κάθε κατηγορία, ενώ ένοχος κρίθηκε μόνο ο τότε ιδιοκτήτης του Συλλόγου της Ηλιούπολης, Τσακογιάννης. Οι 11 κατηγορούμενοι δικάστηκαν με την κατηγορία του παράνομου στοιχηματισμού και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα (Φουντής, 2019). Οι λόγοι που η υπόθεση Κορίοπολις κατέληξε σε ένα δικαστικό φιάσκο έγκειται στο γεγονός ότι κατά τη διαδικασία συλλογής του αποδεικτικού υλικού συμπεριελήφθησαν έγγραφα, τα οποία έφεραν το όνομα «απομαγνητοφωνήσεις» δίχως όμως να φέρουν σημαντικά στοιχεία, όπως η χρονολογία σύνταξης, ονοματεπώνυμα των ατόμων που διενήργησαν τις απομαγνητοφωνήσεις και λοιπά στοιχεία. Η ΕΥΠ ήταν το υπεύθυνο όργανο, κατόπιν σχετικού βουλεύματος, να διενεργήσει την άρση απορρήτου και να καταγράψει το περιεχόμενο, χορηγώντας τα εξαγόμενα στοιχεία στο Γραφείο Οικονομικού Εγκλήματος της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών σε εβδομαδιαία βάση, σε ηλεκτρονική μορφή. Οι υπάλληλοι όμως της ΕΥΠ δεν υπάγονται στους γενικούς ή ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους, επομένως, δε διαθέτουν το δικαίωμα ενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης. Ως εκ τούτου οι υπάλληλοι της ΕΥΠ δεν έχουν την δυνατότητα της διενέργειας απομαγνητοφωνήσεων συνομιλιών, διότι οι διαδικασίες αυτές αποτελούν ανακριτικές πράξεις, όπου οι αρμόδιοι υπάλληλοι στην συνέχεια συντάσσουν σχετική έκθεση, η οποία φέρει τα στοιχεία των προανακριτικών υπαλλήλων. Συνέπεια όλων αυτών ήταν το δικαστήριο να μη λάβει υπόψη ως στοιχεία τις απομαγνητοφωνήσεις και αυτές να μη χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά έγγραφα. Οι κατηγορίες αποδομήθηκαν και οι κατηγορούμενοι απαλλάχθηκαν των κατηγοριών (Λιβάνιος, 2023).

Το ποδόσφαιρο στην χώρα μας όχι μόνο δεν έδειξε να επηρεάζεται από το σκάνδαλο «Κορίοπολις» ούτε από προηγούμενα σκάνδαλα, αλλά φαίνεται ότι ταλαιπωρείται συνεχώς από τις πρακτικές και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι παράγοντες-επιχειρηματίες. Η δράση τους δεν είναι τυχαία, διότι το κράτος εμφανίζει συμπεριφορές αδράνειας και αποποίησης της ευθύνης για το ζήτημα που λέγεται ελληνικό ποδόσφαιρο. Δεν είναι λίγες οι φορές όπου επίσημα κυβερνητικά στελέχη και ο ίδιος ο πρωθυπουργός, έχουν διατυπώσει την άποψη ότι δεν μπορούν να δράσουν, διότι στο ελληνικό ποδόσφαιρο υπάρχει το «αυτοδιοίκητο». Στην ίδια αρνητική εξίσωση με το κράτος μπορεί να τοποθετηθεί και η ελληνική δικαιοσύνη η οποία φέρει μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την ατιμωρησία και την κωλυσιεργία που εμφανίζει.

Οι πληγές στον χώρο του ποδοσφαίρου και γενικότερα στον αθλητισμό φαίνεται να μην μπορούν να κλείσουν ή να αδυνατούν οι αρμόδιοι να τις κλείσουν. Το 2023 υπήρξε καταγγελία για στημένους ποδοσφαιρικούς αγώνες, η οποία έφτασε στην Εισαγγελία του Άρειου Πάγου. Σύμφωνα με την καταγγελία πέντε πρόεδροι ομάδων της Σούπερ Λιγκ χειραγωγούσαν αγώνες των ομάδων τους με τους ίδιους να

στοιχηματίζουν υπέρ προκαθορισμένων αποτελεσμάτων. Ενώ έχουμε και την πιο πρόσφατη χρονικά υπόθεση, όπου ποινική δίωξη έχει ασκηθεί σε βάρος του επιχειρηματία και ιδιοκτήτη της ΠΑΕ Ολυμπιακός, Βαγγέλη Μαρινάκη και του Αντιπροέδρου της ΠΑΕ, Κώστα Καραπάπα, αναφορικά με τη δολοφονία του αστυνομικού Λυγγερίδη, τον Δεκέμβριο του 2023. Τα αδικήματα αφορούν τη χρηματοδότηση εγκληματικής οργάνωσης και την υποκίνηση αθλητικής βίας. Ο ανακριτής έχει ζητήσει τη συμπληρωματική δίωξη βασιζόμενος στο υλικό που συλλέχθηκε σχετικά με την ηγεσία της εγκληματικής οργάνωσης (euro2day,n.b). Εξετάζοντας αυτές τις «ελληνικές» περιπτώσεις δε θα μπορούσε να είναι τυχαία η δήλωση ενός μάρτυρα του «Κοριόπολις», οποίος δήλωσε χαρακτηριστικά ότι στον χώρο του ποδοσφαίρου κυριαρχεί η οικονομική εξουσία και οι πολιτικοί μπροστά στους μεγαλοπαράγοντες του ποδοσφαίρου είναι «άγιοι» (Γεωργούλας, 2016).

Κεφάλαιο Τέταρτο

ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

4. Προτάσεις Ορθής Αντεγκληματικής πολιτικής.

Αρκετές χρονικές περιόδους το κράτος μέσα από νομοθετικές παρεμβάσεις έχει δείξει την επιθυμία για την επίλυση ζητημάτων που αφορούν γενικότερα τον αθλητισμό και ειδικότερα το ποδόσφαιρο, το οποίο συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των περισσότερων φιλάθλων. Το ποδόσφαιρο αποτελεί το άθλημα όπου εμφανίζονται οι περισσότερες περιπτώσεις χρήσης πράξεων διαφθοράς και βίας προκειμένου να υπερισχύσουν συγκεκριμένες ομάδες, αθλητικές ή οπαδικές, έναντι των αντιπάλων τους.

Προκειμένου λοιπόν το κράτος ορθολογικά να καταφέρει να περιορίσει τις περιπτώσεις βίας, θα μπορούσε να καταθέσει μακροπρόθεσμα έναν στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος θα προβλέπει μεταξύ άλλων την ίδρυση ενός ανεξάρτητου θεσμού, που θα λειτουργεί ως Παρατηρητήριο της αθλητικής βίας, ενώ παράλληλα θα μελετά συστηματικά και θα σχεδιάζει πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου. Ακόμη, θα μπορούσε να παρεμβαίνει με μεγαλύτερη συχνότητα δρώντας προληπτικά σε επίπεδο κοινοτήτων, μέσω της ενεργοποίησης κοινωνικών υπηρεσιών και διαμεσολαβητών. Σκόπιμη θα ήταν μια προσπάθεια ένταξης στα σχολεία βιωματικών

και συνεργατικών πρακτικών μάθησης και εκπαίδευσης, γύρω από θέματα που αφορούν τον αθλητισμό και την αθλητική βία. Επιπροσθέτως, η οργάνωση ουσιαστικού διαλόγου ανάμεσα σε εμπλεκόμενους φορείς, όπως τα αθλητικά σωματεία, οι δημοσιογράφοι, οι παράγοντες και άνθρωποι της πανεπιστημιακής κοινότητας. Επιπλέον, θα μπορούσε να προωθηθεί η συνεργασία με τη συμμετοχή οπαδών, προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος τους και να καλλιεργηθεί ένας νέος ποδοσφαιρικός πολιτισμός. Ενώ τέλος, θετικά ίσως θα λειτουργούσε η αποκοπή των οργανωμένων οπαδών από τις υποτελικές σχέσεις με τους παράγοντες των Ποδοσφαιρικών Ανώνυμων Εταιριών, με τη συχνή λογοδοσία τους απέναντι στην κοινωνία (Ζαϊμάκης, 2023).

Αναφορικά με το ποδόσφαιρο στη χώρα μας, το οποίο φαίνεται θεσμικά να διαθέτει τους δικούς του κανόνες, αντιμετωπίζεται με μεγάλη καχυποψία τόσο από το φίλαθλο κοινό όσο και από διοικητικούς παράγοντες. Το αυτοδιοίκητο του ελληνικού ποδοσφαίρου είναι αυτό που ίσως δημιουργεί και τα περισσότερα προβλήματα. Προς επίλυση αυτών των σκιωδών πρακτικών θα ήταν ορθότερο ως προτεινόμενο μέτρο, η συγκρότηση των πειθαρχικών επιτροπών να πραγματοποιείται από δικαστικούς λειτουργούς, όπως άλλωστε προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 89 του Συντάγματος. Η επιλογή των δικαστικών λειτουργών θα πρέπει να γίνεται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, η στέγαση των οργάνων είναι προτιμότερο να βρίσκεται σε διαφορετικό κτήριο από τα γραφεία και τις αίθουσες συνεδριάσεων των πειθαρχικών επιτροπών και σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συστεγάζονται με τα γραφεία της Ε.Π.Ο. Οι καταλληλότεροι χώροι για τις συνεδριάσεις των επιτροπών είναι το Πρωτοδικείο ή Εφετείο, όπου με αυτόν τον τρόπο θα απομακρυνθεί και η παραμικρή καχυποψία για τον τρόπο λήψης αποφάσεων. Σχετικά με τον ορισμό των διαιτητών στα παιχνίδια θα πρέπει να πραγματοποιείται κατόπιν δημόσιας κλήρωσης, με την παρουσία ακροατηρίου προκειμένου να αποφεύγονται τα μεμπτά σημεία κατά τον ορισμό των διαιτητών. Σημαντικό σημείο για τη θεραπεία του ελληνικού ποδοσφαίρου είναι η μεταφορά των αρμοδιοτήτων του ποδοσφαιρικού εισαγγελέα στον αθλητικό εισαγγελέα, ο οποίος θα διατηρεί το δικαίωμα διενέργειας προκαταρκτικών εξετάσεων, ενώ θα δικαιούται επιπλέον να συμμετέχει στη σύνθεση των πειθαρχικών επιτροπών. Τέλος, επειδή η απομάκρυνση της Πολιτικής από τον χώρο του ποδοσφαίρου φαντάζει μη πραγματοποιήσιμη, θα ήταν σκόπιμη η διακοπή της δυνατότητας που παρέχει προς τις Π.Α.Ε. να διαγράφουν χρέη και να οδηγούνται στην τρίτη κατηγορία επαγγελματικού πρωταθλήματος (Φάκος, 2015). Σε περιόδους όπου η οικονομική κρίση έχει αγγίξει τις περισσότερες κοινωνικές τάξεις, δεν είναι ορθό να επιτρέπεται σε ανώνυμες εταιρείες να δηλώνουν βιώσιμες επειδή τους δίνεται η δυνατότητα, μέσω πολιτικών παρεμβάσεων, να διαγράψουν ή να παγώσουν τεράστια χρέη προς το δημόσιο.

4.1 Στρατηγικές Καταπολέμησης των Φαινομένων Διαφθοράς και Βίας.

Η Europol και η UEFA (Ένωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών) τον Απρίλιο του 2022 με σχετικό τους κάλεσμα, συγκέντρωσαν φορείς του ποδοσφαίρου προκειμένου να αναζητήσουν νέους τρόπους διερεύνησης και συνεργασίας σε υποθέσεις που σχετίζονται με την αθλητική διαφθορά και τους στημένους αγώνες. Συνολικά συμμετείχαν 109 αξιωματούχοι από τις αρχές επιβολής του νόμου, τις Δικαστικές Αρχές και αξιωματούχοι εθνικών ποδοσφαιρικών ενώσεων από 49 διαφορετικές χώρες. Συζητήθηκαν οι τρέχουσες αλλά και οι μελλοντικές απειλές, ενώ αναφέρθηκαν στην εξεύρεση στρατηγικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των ομάδων οργανωμένου εγκλήματος. Προτάθηκε η επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και των υπαλλήλων του ποδοσφαίρου, όπως και ο έγκαιρος εντοπισμός ύποπτων στοιχημάτων. Μεταξύ άλλων, σημαντική θέση στη συζήτηση κατείχε και η πρόληψη μέσα από νέο νομικό πλαίσιο, για την πρόληψη των στημένων αγώνων και τη διευκόλυνση ανταλλαγής πληροφοριών (Europol, n.b).

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με το 2016/C444/01 ψήφισμα της, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απηύθυνε κάλεσμα προς τα κράτη μέλη της προκειμένου αυτά να ενισχύσουν περαιτέρω τη συνεργασία τους με την αστυνομία, αναφορικά με ποδοσφαιρικούς αγώνες και άλλες αθλητικές διοργανώσεις διεθνούς χαρακτήρα. Παράλληλα, ζήτησε μέσω του εγχειριδίου που επισύναψε στο ανωτέρω ψήφισμα να υιοθετηθούν μεθοδολογικά εργαλεία από τις αρχές επιβολής του νόμου, οι οποίοι συμμετέχουν στην εποπτεία και την αστυνόμευση ποδοσφαιρικών αγώνων διεθνούς χαρακτήρα, όπως επίσης, και την έγκριση του εν λόγω εγχειριδίου από τις εμπλεκόμενες αρχές. Σκοπός του εκπονούμενου εγχειριδίου είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών αρχών. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται και η διαχείριση και η ανταλλαγή πληροφοριών από την αστυνομία με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και με χώρες εκτός Ευρώπης, καθώς και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της σοβαρής οργανωμένης εγκληματικότητας (Εγχειρίδιο της ΕΕ για το ποδόσφαιρο, 2016).

Η χώρα μας επικύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, γνωστή ως Macolin, η οποία ονομάστηκε έτσι επειδή υπογράφηκε στο Magglingen/Macolin την 18η Σεπτεμβρίου 2014, με τον Νόμο 4639/2019 (ΦΕΚ Α' 185/22.11.2019). Ο νόμος περιλαμβάνει μέτρα σχετικά με την χειραγώγηση αθλητικών αγώνων και επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό, μετατροπή της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής σε Ν.Π.Ι.Δ., κύρωση του νέου καταστατικού αυτής και άλλες διατάξεις. Μεταξύ άλλων, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (Macolin) επιφέρει αλλαγές στη χρήση καμερών και άλλων μέσων παρακολούθησης κατά τη διάρκεια διεξαγωγής αγώνων, ενώ επέρχονται τροποποιήσεις για τα αδικήματα βίας. Τα σημαντικότερα άρθρα της Σύμβασης είναι το άρθρο 4, το οποίο αφορά το συντονισμό των μερών για τη χάραξη πολιτικών και δράσεων που αναλαμβάνουν οι

αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για τη χειραγωγή αγώνων. Στο άρθρο 6 ορίζεται η εκπαίδευση και η κατάρτιση των αρμόδιων υπηρεσιών, με σκοπό την ισχυροποίηση των προσπαθειών εξάλειψης και καταπολέμησης του φαινομένου των στημένων αγώνων. Στο άρθρο 7, διατυπώνονται τα μέτρα τα οποία θα πρέπει να λάβουν οι αθλητικοί οργανισμοί και οι διοργανωτές, προκειμένου να εξαλειφθεί το φαινόμενο. Στο άρθρο 9, ορίζονται οι ρυθμιστικές αρχές οι οποίες είναι αρμόδιες για την αγορά του αθλητικού στοιχήματος. Επίσης, στο άρθρο 11, διατυπώνεται η απαίτηση για τα συμβαλλόμενα μέλη στο να υιοθετήσουν τα κατάλληλα μέτρα, τα οποία θα συμφωνούν με την εθνική τους νομοθεσία για την καταπολέμηση του παράνομου στοιχηματισμού. Ακόμη ένα σημαντικό άρθρο της Σύμβασης είναι το άρθρο 13, στο οποίο προβλέπεται η δημιουργία και η λειτουργία εθνικής πλατφόρμας, ως χρήσιμο εργαλείο για την καταπολέμηση της χειραγωγής αγώνων. Το άρθρο 15 έχει σκοπό τη διασφάλιση υποβολής ποινικών κυρώσεων όταν ενέχουν πράξεις διαφθοράς και απάτης, όπως καθορίζονται οι πράξεις αυτές από την εθνική νομοθεσία, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 20, δίνεται η δυνατότητα στις αρμόδιες αρχές να διεξάγουν ποινικές έρευνες για αδικήματα όπως η διαφθορά, η χειραγωγή αγώνων κ.ά εγκληματικές πράξεις. Επιπλέον, με το άρθρο 25, δίνεται η δυνατότητα κατάσχεσης αγαθών υλικών αλλά και εγγράφων τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διάπραξη εγκλημάτων, όπως αυτά ορίζονται στα άρθρα 15 έως 17 της Σύμβασης (Εγχειρίδιο της ΕΕ για το ποδόσφαιρο, 2016).

Ένας από τους χρονικά τελευταίους νόμους που ψηφίστηκε στη χώρα μας σχετικά με ζητήματα αθλητισμού είναι ο νόμος 5025/2023 με τίτλο «Διατάξεις για τη θωράκιση του θεσμικού πλαισίου του αθλητισμού και τον εξορθολογισμό της αθλητικής νομοθεσίας». Ο συγκεκριμένος νόμος πέραν της θωράκισης του θεσμικού πλαισίου του αθλητισμού σκοπό έχει την αντιμετώπιση δυσλειτουργιών και ερμηνευτικών ζητημάτων που ανέκυψαν σε περιπτώσεις εφαρμογής του αθλητικού νόμου. Επίσης, στοχεύει στην ενίσχυση του Μητρώου Αθλητικών Φορέων και στην αξιολόγηση αθλητικών ομοσπονδιών (ΝΟΜΟΣ 5025/25.2.2023). Τέλος, με τον πιο πρόσφατο νόμο 5085/2024 κυρώθηκε η από τις 11.12.2023 πράξη νομοθετικού περιεχομένου, η οποία περιλάμβανε έκτακτα μέτρα απαγόρευσης διάθεσης εισιτηρίων και παρουσίας θεατών σε αγώνες ποδοσφαίρου για επιτακτικούς λόγους προστασίας της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, όπως επίσης και η λήψη μέτρων για την αποτροπή και αντιμετώπιση της βίας, στο πλαίσιο αθλητικών συναντήσεων. Με τον προαναφερόμενο νόμο το κράτος σκοπό έχει την ισχυροποίηση του θεσμικού πλαισίου για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της βίας η οποία εκδηλώνεται κατά την διεξαγωγή αθλητικών εκδηλώσεων ή έχει ως αφετηρία την αντιπαλότητα οπαδών διαφορετικών ομάδων.

Σημαντικότερα σημεία του νόμου είναι το άρθρο 4 με το οποίο συστήνεται η επιτροπή, με διαρκή χαρακτήρα γνωστή ως Δ.Ε.Α.Β. ως όργανο αντιμετώπισης της βίας. Η επιτροπή όπως προβλέπεται, απαρτίζεται από έναν συνταξιούχο ανώτερο ή ανώτατο δικαστικό ή εισαγγελικό λειτουργό και δύο εγνωσμένου κύρους πρόσωπα, τα οποία θα

είναι κάτοχοι πτυχίου νομικής σχολής. Ένας αξιωματικός της Ελληνικής Αστυνομίας, ο οποίος θα πρέπει να υπηρετεί είτε στην υποδιεύθυνση αντιμετώπισης βίας στους αθλητικούς χώρους είτε στο Εθνικό Γραφείο Πληροφοριών Ποδοσφαίρου και ένας υπάλληλος σε επίπεδο προϊσταμένου διεύθυνσης ή τμήματος της αρμόδιας σε θέματα επαγγελματικού αθλητισμού από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού. Στα άρθρα 6-7 διατυπώνονται τα μέτρα για τον δειγματοληπτικό έλεγχο των εισιτηρίων και η δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την ταυτοποίηση των κατόχων αθλητικών εισιτηρίων μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης Δημόσιας Διοίκησης. Με το άρθρο 8 προβλέπεται η ηλεκτρονική εποπτεία των αθλητικών εγκαταστάσεων, με τις Αθλητικές Ανώνυμες Εταιρείες να είναι υπεύθυνες για την εγκατάστασή τους. Στο άρθρο 9 προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση υποκίνησης ή ενθάρρυνσης επεισοδίων, ρατσιστικών συμπεριφορών και φαινομένων βίας. Τα πρόστιμα ξεκινούν από τις 10.000 ευρώ και μπορούν να φθάσουν μέχρι και το 1.000.000 ευρώ, ενώ αυτά επιβάλλονται από την Διαρκή Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας (Δ.Ε.Α.Β.) (Νόμος 5085/2024).

Για να εξαλειφθούν τα φαινόμενα της αθλητικής βίας, θα πρέπει το ζήτημα να εξεταστεί ως ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο και να λάβει διεπιστημονική ανάλυση. Οι νομοθετικές παρεμβάσεις εξακολουθούν μέχρι σήμερα να επιδιώκουν τη λύση εδώ και τώρα, προσπαθώντας να λύσουν το θέμα μέσα από αυστηρά μέτρα, ποινές και αυστηρή αστυνόμευση, με αποτέλεσμα να μην προκύπτουν τα επιθυμητά αποτελέσματα (Ζαϊμάκης, 2023). Το ελληνικό παράδειγμα φανερώνει ότι όταν δεν υπάρχει η θαρραλέα πρόθεση να απομακρυνθούν οι δημιουργούμενες σκιές, τότε θα υπάρχει πάντα η αμυντική επίκληση σε κάθε «αυτοδιοίκητο», το οποίο θα λειτουργεί ως ένα πέπλο προστασίας για αυτούς που έχουν την δυνατότητα να προστατευθούν, όπως το κράτος, η δικαιοσύνη και το σύνολο των ισχυρών παραγόντων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι εμφανές το γεγονός ότι η εισχώρηση των καπιταλιστικών σχέσεων στον χώρο του αθλητισμού έχουν επηρεάσει την λειτουργία του και τις δομές του. Παρατηρείται έντονα το φαινόμενο του ανταγωνισμού, της επιδιωκόμενης αποτελεσματικότητας και της εμπορευματοποίησης των αθλημάτων. Η παρουσία μεγάλων και μικρών εταιρειών συναντάται σχεδόν σε όλα τα επαγγελματικά αθλήματα, όπου μέσα από την χορήγηση αρκετά μεγάλων χρηματικών ποσών επιθυμούν την διαφήμιση των εταιρειών τους. Τα χρηματικά ποσά εξαρτώνται από το μέγεθος ενός συλλόγου, τόσο σε επίπεδο αθλητικών επιτυχιών όσο και από τον αριθμό των οπαδών

που τις υποστηρίζουν. Αυτή η πραγματικότητα έχει ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση και στο τέλος την εξαφάνιση μικρότερων αθλητικών συλλόγων οι οποίοι λόγω ανεπαρκών οικονομικών πόρων οδηγούνται στην διάλυση. Μεγάλοι εταιρικοί κολοσσοί επιλέγουν πέρα από τους αθλητικούς συλλόγους και μεγάλες διοργανώσεις, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου, η Ευρωπαϊκή Διοργάνωση Καλαθοσφαίρισης (Euroleague), κ.ά. ούτως ώστε να κοινοποιήσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Τα χρήματα που δαπανούνται από τις μεγάλες εταιρείες καταδεικνύει και την εμπορική δύναμη των μεγάλων διοργανώσεων, καθότι η επιλογή τους να δαπανούν πακτωλός χρημάτων μόνο τυχαία δεν είναι.

Το ποδόσφαιρο αποτελεί το λαοφιλέστερο άθλημα στις περισσότερες χώρες του κόσμου, με χιλιάδες οπαδούς να δείχνουν το ενδιαφέρον για το εν λόγω άθλημα, είτε ως πιστοί ακόλουθοι μίας ομάδας ακολουθώντας με την παρουσία τους στις κερκίδες των γηπέδων, είτε πληρώνοντας συνδρομές σε ιδιωτικές τηλεοπτικές εταιρείες αναμετάδοσης ποδοσφαιρικών αγώνων. Στην κατηγορία των ακολούθων του ποδοσφαίρου ανήκουν και τα οπαδικά κινήματα, όπου μέσα από την παρουσία τους στις κερκίδες εμπλέκονται σε συλλογικές δράσεις και ομαδικές διαδηλώσεις, όχι μόνο ενάντια σε ότι σχετίζεται άμεσα με το άθλημα, αλλά χρησιμοποιούν την κερκίδα και την οργάνωση που διαθέτουν προκειμένου να αντιταχθούν σε πολιτικές που αφορούν κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα. Οι οπαδοί διαθέτοντας τη δική τους οπαδική ταυτότητα εκφράζουν την κοινωνική τους δυσφορία για την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα ορθώνοντας ανίστημα ενάντια στους κοινωνικούς θεσμούς και το πολιτικό σύστημα. Δεν είναι όμως λίγες οι φορές όπου τα οπαδικά κινήματα γίνονται μέσο για την έκφραση βίαιων συμπεριφορών, με ανεξέλεγκτες συνέπειες, που δεν περιορίζονται μόνο στη φθορά ιδιωτικής και δημόσιας περιουσίας αλλά φτάνουν στο σημείο αφαίρεσης ανθρώπινων ζωών. Στη χώρα μας, νωπές είναι οι μνήμες από την άγρια δολοφονία του 19 χρόνου φιλάθλου του Άρη σε γειτονιά της Θεσσαλονίκης, πλησίον της έδρας της ομάδας με οπαδικά κίνητρα, όπως και η δολοφονία του 29 χρόνου φιλάθλου της ΑΕΚ, Μιχάλη Κατσούρη, πάλι εκτός γηπέδου με οπαδικά και πάλι κίνητρα. Αυτές οι βίαιες συμπεριφορές έχουν συνδεθεί άμεσα με τους οπαδούς των ομάδων τοποθετώντας τους ως μια διαρκή απειλή για την κοινωνική συνοχή και ως αποδιοπομπαίους τράγους ενός κράτους που αδυνατεί να περιορίσει τα φαινόμενα αυτά ή απλώς επιλέγοντας να εθελotuφλήσει μπροστά στους πραγματικούς λόγους ανάπτυξης τέτοιων συμπεριφορών. Άνθρωποι από τον πολιτικό και δημοσιογραφικό χώρο αναζητούν την ευθύνη και τον τρόπο αντιμετώπισης της ωμής βίας μακριά από την ορθή κατεύθυνση, επιλέγοντας να συντηρούν απόψεις που ίσως να «βολεύουν» τον δημόσιο διάλογο στα έδρανα της Βουλής και τα τηλεοπτικά πάνελ, διότι, ίσως η απειλή που έχει εντοπιστεί και έχει καταδειχθεί ως ο υπαίτιος για τα κακώς κείμενα, να είναι ευκολότερη από την έρευνα για τον εντοπισμό της ουσιαστικής αλήθειας σε ότι σχετίζεται με την βία στον αθλητισμό. Οι συζητήσεις επικεντρώνονται στην ανάγκη της προστασίας της κοινωνίας από τους οπαδούς και όχι των οπαδών και των φιλάθλων από την ανεπάρκεια της πολιτείας να εφαρμόσει τις ορθές πολιτικές για

την εξάλειψη φαινομένων που καμία σχέση δεν έχουν με τον αθλητισμό και με ότι αυτός πρεσβεύει. Ο ισχύον αθλητικός νόμος δείχνει μία διάθεση τιμωρίας των οπαδών και την οικονομική εξόντωση των ποδοσφαιρικών εταιρειών, μέσα από την επιβολή ποινών όπως η διεξαγωγή αγώνων χωρίς φιλάθλους και τεράστια οικονομικά πρόστιμα προς τις ποδοσφαιρικές ανώνυμες εταιρείες. Ο νομοθέτης επιδεικνύει τη διάθεση να περιορίσει το φαινόμενο δίχως όμως να συνεκτιμά όλους τους παράγοντες. Μέχρι σήμερα μπορεί να έχουν περιοριστεί οι ακρότητες από μερίδες οπαδών που δημιουργούν προβλήματα εντός των γηπέδων, αλλά η «ατμόσφαιρα μυρίζει μπαρούτι» σε ότι αφορά την δράση των μικρών αυτών ομάδων εκτός γηπέδων. Δεν εκλείπουν τα δημοσιεύματα των μέσων τα οποία κάνουν λόγο για ραντεβού θανάτου μεταξύ οργανωμένων οπαδών, όπως και οι επιθέσεις σε ανυποψίαστους πολίτες, ακόμη και παιδιά, για οπαδικούς λόγους, με αφορμή μία φανέλα ομάδας ή ένα διακριτικό λογότυπο ενός αθλητικού συλλόγου. Η πολιτεία δίνει την αίσθηση ότι θέλει να προστατέψει το περιτύλιγμα και όχι το περιεχόμενο.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η έντονη διαφθορά στον χώρο του ποδοσφαίρου αλλά και γενικότερα στον χώρο του αθλητισμού. Εμφανής είναι η διείσδυση πράξεων διαφθοράς όπως το ντόπινγκ, οι στημένοι αγώνες, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, κ.ά.. Φαινόμενα τα οποία διαφέρουν από τόπο σε τόπο όπως και η ποινική τους αντιμετώπιση. Η διεθνής ποινικοποίηση των πράξεων διαφθοράς αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο αλλά όχι επαρκές για την αντιμετώπιση του φαινομένου, διότι δεν μπορεί να υπάρξει μία καθολικότητα στην εφαρμογή των πολιτικών. Οι υπεύθυνοι χάραξης των πολιτικών θα πρέπει να εφαρμόζουν πολιτικές οι οποίες θα αντιλαμβάνονται το φαινόμενο της διαφθοράς ως ένα ζήτημα το οποίο θα πρέπει να εξετάζεται πολύπλευρα και όχι μόνο από τα εμφανή του στοιχεία. Αξίζει όμως να αναφερθεί, ότι το έργο των αρμόδιων είναι ιδιαίτερα δύσκολο, λόγω έλλειψης ερευνητικών στοιχείων και δεδομένων, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και τα οικονομικά δεδομένα τα οποία διακυβεύονται σε περίπτωση ανάδειξης πράξεων διαφθοράς στον επαγγελματικό αθλητισμό. Ανασταλτικό παράγοντα για την καταπολέμηση μορφών διαφθοράς, όπως το στήσιμο αγώνων και ο παράνομος στοιχηματισμός, αποτελεί η ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων. Εξελιγμένα και πλήρως οργανωμένα δίκτυα, από την μία άκρη της γης στην άλλη, διακινούν κέρδη μέσω παράνομων διαδικασιών, έχοντας ως αποτέλεσμα τον παράνομο πλουτισμό των ενορχηστρωτών τους. Ίσως το κράτος και οι αρμόδιοι φορείς θα έπρεπε να επενδύσουν περισσότερα κονδύλια προς αυτή την κατεύθυνση, διότι τα απολεσθέντα έσοδα του κράτους από τον παράνομο στοιχηματισμό και την απάτη θα είναι περισσότερα από το κόστος της έρευνας.

Τα σκάνδαλα διαφθοράς στη χώρα μας δεν εκλείπουν, όπως δεν εκλείπει και η συμμετοχή του κράτους σε αυτά, μέσα από τη συμβιωτική σχέση που εμφανίζει με διάφορες εταιρείες αλλά και παράγοντες αθλητικών συλλόγων, οι οποίοι έχουν ενεργή επιχειρηματική δραστηριότητα. Σκάνδαλα όπως το Κοριόπολις, την περίοδο που αποκαλύφθηκε, προκάλεσαν πολιτικούς και αθλητικούς τριγμούς αλλά ως αποτέλεσμα είχαν την αθώωση των ενόχων, οδηγώντας την υπόθεση σε ένα δικαστικό φιάσκο. Η

διεφθαρμένη δραστηριότητα όμως στο ελληνικό ποδόσφαιρο σίγουρα δεν έχει τελειώσει στο σκάνδαλο Κοριόπολις, αλλά συνεχίζεται τα τελευταία χρόνια με νέα στοιχεία που έχει παραχωρήσει η Europol στις ελληνικές αρχές, όπου εμπλέκονται παράγοντες του ποδοσφαίρου, αθλητές και προπονητές σε αδικήματα όπως αυτό της συμμετοχής σε εγκληματικές οργανώσεις, παράνομο στοιχηματισμό, νομιμοποίηση εσόδων από τυχερά παιχνίδια, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και άλλα αδικήματα. Αυτό που μένει να διαπιστωθεί είναι εάν η «αργοκίνητη» δικαιοσύνη θα δείξει γρήγορα αντανakλαστικά ή θα οδηγηθούμε σε ένα νέο Κοριόπολις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βασιλάντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά Κολάρα» και Οικονομικό Έγκλημα. Αθήνα: Σάκκουλας.

Γεωργούλας, Σ. (2016). *Το Κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα και ο αθλητισμός*. Αθήνα: ΚΨΜ.

Γεωργούλας, Σ. (2019). *Από το έγκλημα του Λευκού Κολάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα*, στο: Σ. Βιδάλη, Ν.Κ. Κουλούρης, Χ. Παπαχαράλάμπους,(επιμ.) *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα.*, (σ.48) Αθήνα: Ε.Α.Π.

Σπινέλης, Δ. (2013). *Η εγκληματικότητα των πολιτικών στην εξουσία (η εγκληματικότητα του «υψηλού καπέλου»*. Ποινικά Χρονικά.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). *Η Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα. Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση*. Ανακτήθηκε 13 Νοεμβρίου 2024, από [\(1\) Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση \[The political economy of football in late modernity: commercialization, colonisation, globalisation\]](#)

Ζαϊμάκης, Γ. (2023). *Οπαδισμός, ταυτότητα και αντιπαλότητες: Στάσεις οργανωμένων οπαδών για τη βία και το ελληνικό ποδόσφαιρο*. Άθληση και Κοινωνία, Περιοδικό Αθλητικής Επιστήμης. Ανακτήθηκε 12 Νοεμβρίου 2024, από [Οπαδισμός, ταυτότητες και αντιπαλότητες: Στάσεις οργανωμένων οπαδών για τη βία και το ελληνικό ποδόσφαιρο | Άθληση και Κοινωνία](#)

Λιβάνιος, Σ.(2023). *Έτσι θα νικηθεί το οργανωμένο έγκλημα στο ποδόσφαιρο*. Ανακτήθηκε 13 Δεκεμβρίου 2024, από <https://www.documentonews.gr/article/etsi-tha-nikithei-to-organomeno-egklima-sto-podosfairo>

Μαστρογιάννης, Δ. (2024). *Αθλητισμός, δημοκρατικό φαντασιακό, οπαδική βία και διαχείριση του εαυτού : η οπτική του Alain Ehrenberg*. Αθλητισμός και Κοινωνικές Επιστήμες. Ανακτήθηκε 7 Ιανουαρίου 2025, από <https://doi.org/10.26248/sport-soc.vi2.1784>

Παναγιωτόπουλος, Δ. (2021). *Φίλαθλο πνεύμα και κώδικας ηθικής δεοντολογίας. Ανάτυπο*.(σ.1299). Ανακτήθηκε 25 Νοεμβρίου 2024, από http://www.ekead.gr/images/pdf/Panagio_ethicode.pdf

Παρασκευόπουλος, Χ. (2011). *Διαφθορά , ανισότητα και εμπιστοσύνη: φαύλοι κύκλοι, ενάρετοι κύκλοι και δημόσια πολιτική*. Επιστήμη και κοινωνία, Επιθεώρηση πολιτικής

και ηθικής θεωρίας. Ανακτήθηκε 23 Νοεμβρίου 2024, από [Προβολή του Διαφθορά, ανισότητα και εμπιστοσύνη: Φαύλοι κύκλοι, ενάρετοι κύκλοι και δημόσια πολιτική](#)

Φάκος, Α. (2015). *Ζητήματα Διαφθοράς στον Αθλητισμό*, επιμέλεια Κουράκης, Ν. και Σαμαρά-Κρίσπη. (σ.207-212) Αθήνα: Κομοτηνή Εκδόσεις Σάκκουλα. Ανακτήθηκε 2 Δεκεμβρίου 2024, από <http://www.crime-in-crisis.com/wp-content/uploads/pdfbio/dioikisi%20kai%20diafthora.pdf>

Φουντής, Α.(2019). «Κοριόπολις»: Σε φιάσκο κατέληξε η δίκη για το μεγαλύτερο σκάνδαλο «στημένων» αγώνων. Ανακτήθηκε 12 Δεκεμβρίου 2024, από <https://www.documentonews.gr/article/koriopolis-se-fiasko-katelhxe-h-dikh-gia-to-megalytero-skandalo-sthmenwn-agwnwn>

Brooks, G. (2016) *Crime in the Boardroom: Extending the Focus beyond Football Fans*. (σ.106). Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2024, από https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137347978_6

Della Porta, D. and Vannucci, A. (2012). “ *The hidden order of Corruption: An institutional approach*”. 1st ed., London. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2024, από [TheHiddenOrderofCorruption.pdf](#)

Dimant, E. and Deutscher, C. (2015). *The economics of Corruption in Sports: The special case of Doping*. Harvard University: Edmond J. Safra Research Lab. January 20, 2015. Ανακτήθηκε 19 Νοεμβρίου 2024, από [The Economics of Corruption in Sports: The Special Case of Doping by Eugen Dimant, Christian Deutscher :: SSRN](#)

Engelberg, T. , Moston, S.(2020). *Crime and misconduct in Sport. Sport in Society*. Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2025, από [Crime and misconduct in sport](#).

Europol .(2019). *The involvement of organized crime groups in sports corruption*. Ανακτήθηκε 6 Νοεμβρίου 2024, από [the_involvement_of organised crime groups in sports corruption.pdf](#)

Kihl, L. (2018). *Corruption in Sport. Causes, Consequences and Reform*. 1st e., New York: Routledge. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2024, από [Corruption in Sport | Causes, Consequences, and Reform | Lisa A. Kihl](#)

Masters, A. (2015). *Corruption in sport: From the playing field to the field of policy*. Oxford Academic .01 June. Ανακτήθηκε 1 Νοεμβρίου 2024, από <https://academic.oup.com/policyandsociety/article/34/2/111/6401361>

Millward, P. Ludvigsen, J. And Sly, J. (2022). *Sport and Crime: Towards a Critical Criminology of Sport*. Routledge: Abingdon. Ανακτήθηκε 15

Naby, L. (2017). “*Managing the Reputation of the Federation Internationale de Football Association (FIFA): The case of the corruption crisis*”.
October 2017. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2024, από [\(PDF\) Managing the
Reputation of the Federation Internationale de Football Association \(FIFA\): The case
of the corruption crisis](#)

Pontell, H. and Geis, G. (2007) “*Corporate Crime and State-Corporate Crime*”,
Ανακτήθηκε 24 Νοεμβρίου 2024, από [L-G-0000001233-0002369411.pdf](#)

Walsh, A. and Giulianotti, R. 2006 “*Ethics, Money and Sport: This Sporting Mammon*”. September 2006. Ανακτήθηκε 8 Ιανουαρίου 2025, από [\(PDF\) Ethics,
Money and Sport: This Sporting Mammon](#)

Zaimakis, G. (2016). *Football fan culture and politics in modern Greece: the process
of fandom radicalization during the austerity era*. Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου 2024,
από [https://www.academia.edu/35731750/Football-fan-culture-and-politics-in-
modern-Greece-the-process-of-fandom-radicalization-during-the-austerity-era](https://www.academia.edu/35731750/Football-fan-culture-and-politics-in-modern-Greece-the-process-of-fandom-radicalization-during-the-austerity-era)

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ-ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Νόμος 1070 ΦΕΚ Α' 204/6.9.1980 Περί λήψεως μέτρων αναπτύξεως του αθλητισμού
και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων.

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4639 Τεύχος Α' 185/22.11.2019 “Κύρωση της Σύμβασης του
Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφηκε στο Magglingen/ Macolin τη 18η
Σεπτεμβρίου 2014, σχετικά με τη χειραγώγηση των αθλητικών αγώνων, επείγοντα
μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό, μετατροπή της Ελληνικής
Ολυμπιακής Επιτροπής σε Ν.Π.Ι.Δ., κύρωση του νέου καταστατικού αυτής και άλλες
διατάξεις”.

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 5025 ΦΕΚ Α 42/25.2.2023 Διατάξεις για τη θωράκιση του
θεσμικού πλαισίου του αθλητισμού και τον εξορθολογισμό της αθλητικής
νομοθεσίας.

Νόμος 5085/2024 (ΦΕΚ Α' 17/02-02-2024) .Κύρωση της από 11.12.2023 Πράξης
Νομοθετικού Περιεχομένου «Έκτακτα μέτρα απαγόρευσης διάθεσης εισιτηρίων και
παρουσίας θεατών σε αγώνες ποδοσφαίρου για επιτακτικούς λόγους προστασίας της
δημόσιας τάξης και ασφάλειας» (Α' 203) - Λήψη μέτρων για την αποτροπή και

αντιμετώπιση της βίας στο πλαίσιο αθλητικών συναντήσεων και λοιπές ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

[Ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με επικαιροποιημένο εγχειρίδιο συστάσεων για τη διεθνή αστυνομική συνεργασία και μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της βίας και των ταραχών εξ αφορμής ποδοσφαιρικών αγώνων διεθνούς χαρακτήρα, στους οποίους συμμετέχει τουλάχιστον ένα κράτος μέλος \(«Εγχειρίδιο της ΕΕ για το ποδόσφαιρο»\)](#)

[ΣΥΜΒΑΣΗ-ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ-ΕΥΡΩΠΗΣ-ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ-ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ-ΑΓΩΝΩΝ.pdf](#)

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%AC%CE%B8%CE%BB%CE%BF%CF%82>

European Commision/ Actions for sport and society.

<https://sport.ec.europa.eu/policies/sport-and-society>

European Commision/Sport and integrity. <https://sport.ec.europa.eu/policies/sport-and-integrity>

[Who We Are | World Anti Doping Agency](#)

[Governments | World Anti Doping Agency](#)

[INTERNATIONAL INTERGOVERNMENTAL](#)

[Sports Corruption | Europol](#)

[53 members of a criminal organisation arrested for sports corruption in Spain | Europol](#)

[Η τραγωδία του Χίλσμπορο, 97 φίλαθλοι της Λίβερπουλ πέθαναν στον ημιτελικό του 1989 για το κύπελλο Αγγλίας. Οι παίκτες στο γήπεδο έπαιζαν μπάλα και οι φίλαθλοι πέθαιναν στην κερκίδα - ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ](#)

[Αλλάζει ο νόμος: Δεν υποβιβάζονται ΠΑΟΚ και Ξάνθη – THE PAPER](#)

[EPO - Hellenic Football Federation](#)

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-12/>

<https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/to-aftodioikito-tou-podosfairou-yparxei-an-nai-eos-pou-ekteinetai/>

<https://www.euro2day.gr/news/highlights/article/2273493/varies-kathgories-kata-vaggelh-marinakh-gia-thn-yp.html>

[Europol and UEFA hold first international conference on match-fixing in football | Europol](#)

<https://www.reporter.gr/Apopseis/Anemodeikths/419620-O-Zagorakhs-apeiloyse-me-paraithsh,-alla-o-Mhtsotakhs-ton-prolabe>

www.opengov.gr/cultureathl/wpontent/uploads/downloads/2016/10/sxedio_nomou_at_hlet.pdf

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ